

MIENTRES NOS AÑEN
LES AGÜES

ANA MARTÍNEZ SIERRA

MIENTRES NOS AÑEN LES AGÜES

saltadera
2015

ÍNDIZ

Cielu despexáu	9
El mieu	13
El reflexu	15
La vieyera	21
Una hestoria de dos	23
Pereza y voluntá	27
Semeyes cuntaes	29
L'alcordanza	37
Metanes la mañana	39
Casa rica, casa probe	41
La quintana	49
El corredor de la casona	51
Soledá	55
El campanéu de mayu	57
L'arbolón	59
Señaldá	63
La muyer y la fueya	65
Un suspiru pa querese	69
La culpa	71
Retayos cosíos	73
La ilusión	79
La nueche	81
Les cartes	83
L'horizonte	91
L'arrepentimientu	93

Ensin lluz	95
Ayalga	105
Lo que'l tiempu me trai	107
Margarites pela seronda	109
El regresu	111
Nin verdá, nin mentira.	119
Sol y lluna	121
La sorrisa del despreciu.	123
Un soplu	127
Golor a zarrao	129
Poesía na pumarada	137
Nel mar de los tos güeyos.	149

CIELU DESPEXÁU

L'alborada d'una tarde de vranu enguedeyó pente les ablanares el sofitu que'l gatín pidía a maullíos de principiante.

Lo mesmo qu'un copín de ñeve perdíu nun mes d'agostu taba la criatura cau'l camín: abandonada acabante ñacer.

Quixo la suerte pa elli qu'un mozu dexare de pedaliar y lu punxera en cuellu pa da-y el calorín de los primeros mimos.

Aquellos güeyinos qu'asemeyaben un cielu despexáu miraben melgueros al mozu que lu salvó.

Coxicando dio los primeros pasinos nuna vida qu'entamó cola torga del refugu. De xuru por mor d'una pata que nun-y desendolcara curioso nel vientre de la ma.

Con too y con ello, los macarrones que tanto-y prestaba saborguiar fixéronlu medrar enforma. Agarróse a la confianza nelli mesmu pa esguilar pelos arbolinos de la güerta, subise a lo cimero la muria y gatuñar los palos llisos del tendederu, nun fracasáu intentu d'algamar lo más alto.

Seliquino, pasín ente pasu, foi coronándose rei del gallineru mientras llendaba les pites, unes vegaes per aciu d'un orde serenu y otres corriendo detrás d'elles alloriándoles ensembre.

Yera'l mimu del corral y eso prendió los celos del otru gatu que batallaba a diariu l'amor de la gata, la única de la granxa.

Les miraes enceses cortaben l'aire como'l filu d'un segote. El sangre de les engarradielles gatunes dexara güelgues d'una hestoria animal, de la llucha pol poder...

Caún marcaba'l so territoriu dibuxando una llinia imaxinaria que namás ellos dos yeren quien a ver. Pero yá la naturaleza llabrare una llende pente los dos cada vegada qu'esguilaben per un árbol.

La coxera yera un llastre pal gatín; escarabayába-y la dignidá, viéndose impotente frente al rival que sí yera quien a subir a la pica del árbol de mayor altor, llegar enantes en cualquier carrera y garrar con más fuercia la presa. Tolo fixera meyor qu'elli... o cásique too.

La solombra qu'escurecía los güeyinos de cielu despexáu fixo que la llercia enraigonara enforma; que se volviera visible nel encrepamientu del pelame blanco en cuantes se cruciaben les miraes como espades que despunten al amanecerín.

Quería trepiar dica lo más lloñe del suelu, gatuñar les ñubes, desenduviellar la lluna y enredar coles estrelles... Lluchaba ensin tregua escontra'l mieu a cayer nel terremplén del fracasu otra vegada, mientras les uñes s'afanaben por clavase na madera que se tornaba nidia, por garrase a les resbarioses llábanes de les muries. Yera un querer y nun poder...

L'instintu animal dicía-y que si probaba la bébora de la derrota nun podría levantase dempués d'un llombazu curiosu. Poro, nun dexaba d'intentalo otra vegada más...

Afilaba la vista cazando saltones y entrenaba l'habilidá xugando coles caparines.

Pente la llercia y los xuegos miraba en tientes al otru gatu que dacuando lu tenía acorraláu, ensin más inclín que ridiculizar al gatín coxu y facelu afogase cola medrana que-y enraigonare na alma.

Una nueche na que la lluna taba enllenándose de plata, el gatín que taba no cimero del teyáu de la corte lloró. Foi tala la llorera qu'una gota acabó por resbariar pente les tables de madera ruino y foi parar na mexella del mozu que taba iguando daqué pel pesebre. Paeció-y raro que tuviera gotiando y xelando al empar... Asina que salió a echa-y un güeyu al cielu prietu y viólu plagáu d'estrelles que-y guiñaben destellos xuguetones. Entós atopó al gatín engoláu nel teyáu y llamólu pa que baxara a garrar un mimu. Elli baxó con procuru porque nesta disciplina nun taba mui llibre y siempres acababa pegándose un bon gochazu. Tala yera la pena que-y dio al mozu que llevólu pa dentro casa, lloñe del otru gatu que taba ensañándose abondo provocando crueles engarradielles.

Al abellugu del calorín del llar escuchó'l silenciu de la nueche xelada, namás albortáu pol insomniu de la curuxa.

Al otru día, los páxaros de l'alborada llamaben seliquino al sol de marzu que nun tardó un res en picar el focicu del gatín, esconsoñándolu del suaño inocente...

Anduvo cazando pel prau y darréu espanzurróse al calor del astru amariellu. De sópitu, les oreyes levantáronse sollertes, l'aire golía a pelligru inminente... Ceo los lladríos d'un par de perros con ganas de batallar fixeron que'l gatín algamare la cumal del terror. Dos perros con amenazante dentame arrodieron al gatín, que nun s'atrevía a mover les pates soterraes so la medrana.

Foi entós cuando per delante de los güeyos, azules como un cielu despexáu, pasaren retayos de la so curtia vida. De sópitu vióse enredando col mozu y los cordeles que siempres-y dexaba colingando de lo alto del tendeyón pa tentalu a que los algamare dando saltiquinos. O cuando taba ociosu y yera elli quien entamaba'l xuegu, agazapáu, moviendo la culera pa llueu echase corriendo nos brazos que lu recoyíen del cruel abandonu. Debía-y muncho al mozu y sabía que yera pa elli la meyor compañía mientras llaboriaba pela granxa. Poro nun podía rindise frente a los perros peleones que-y destrozaren la güerta y que-y mataren les oveyes... Nun yera la primer vegada que vinieren buscando xaréu y taba fartucu d'escondese d'ellos, del gatu gafu y del pavor con que lu cuspiaben.

A la escontra de tolo previsible, pente la coxera escurrióse la cobardía. Los güeyos de cielu despexáu chiscaben rabia, les uñes aflaben la puntería, los dientes salivaben valor. El gatín escorvieló'l llombu y punxo les pates tieses como un siete. Chilló como les cuchielles del afilador y dexó españar daqué que llevaba muncho tiempu durmiendo dientro de la cadarma...

La medrana esnaló per delante d'aquel par d'animales a los que-yos emprinciaren a tremar les pates coles que recularen, volviendo per onde vinieren. Otra vegada será...

El gatín, que nun yera pa creer lo qu'acababa d'asoceder, echó a correr pa dientro casa y metióse so'l trincheru, u tuvo un bon cachu, fasta que-y pasó'l tembleque.

Pero hebo un testigu mudu que güeyó la fazaña dende la trinchera del pánicu... El gatu canalla tuvo d'apartar la vergoña pa poder lleer la lleenda que'l gatín coxu acababa d'escribir.

EL MIEU

Aportó a la mio vida
namás qu' ésta floreció.
Crecimos xuntos
y eso foi lo peor.
Esponxigaba elli
a la par que medraba yo.
Como una trepadora
esguiló per mi.
Enredóme los pies,
nun fici más que tropezar.
Como'l venenu más lletal
paralizóme los sentíos,
nun pudi pensar.
Obligóme a tar quieta
anque morriere de ganas por escapar.
Ente'l peligru, fízome correr p' atrás.
Imposible avanzar.
Desde que yera una guaña y
a golpes d' adoctrinamientu,
prendiéronlu
los mios pas al mio ser,
semándolu d' estayes erroneas,
de pozos enormes

nos que nun fago más que caer.
Si pienso na vida, apaez,
si pienso na muerte, tamién.
Cuanto toi despierta
ta a la mio vera.
Fáese sudor
na peor pesadiella.
En dalgún momentu fíci-y frente,
pero llamentablemente... estrelléme.
Nun ye invencible
aunque lo paeza.
Quiciabes yo tenga dalgo d'eso
que lu pue vencer,
que tien por nome valor
y pue dir xuncío o non a la razón.
Pero güei descubrí
que pa ganar esta guerra
namás qu'hai que facer
tolo contrario
de lo que te dicte
la cobarde concencia.
El peor enemigu del mieu
solo ye
ún mesmu.

EL REFLEXU

Cola carina pegada a un cristal puercu taba aquella muyerina, una vegada más.

Mirando tolo que los sos güeyos yeren quien a algamar, siempre dende'l mesmu rincón, cola mesma perspeutiva.

Asina pasaba los días, muerta en vida, acarretando na alma los pesaos esllabones que nun la dexaben movese, sintiendo nel gargüelu la tembladera d'una voz que puxaba ensin éxitu por salir, presa d'unos camientos alimentaos pol so malditu pesar.

Esto yera lo primero y tamién lo cabero que los mios güeyos algamaben a ver, cuando de guaña m'asomaba a la ventana de la cocina mio casa.

Aquella muyerina, siempres solina, sentadina tres un ventanal atacáu d'atristayaos arroyones, como llarimones que la lluvia dexare rindise al sol, tapeciéndo-y la lluz.

Un día alleguéme fasta la so casa, vi que la puerta taba a mediu abrir y, ensin llamar, entré per ella.

Lo mesmo q'un aparador, arrinconada nuna esquina la cocina, enriba una siella ensin ruedes, taba la paisana, arroxando'l so mirar pente'l mesmu paisaxe de tolos días.

—Bonos días —díxi-y yo—. Un xestu d'asombro foi lo que precedió al trazu d'una torpe y desacostumada sonrisa que los sos llabios, callaos, tallaron nel so rostru.

Intentando respondeme esbabayóse, pingándo-y la saliva pel cazu temblorosu pola emoción a puntu de nun poder contenesese.

Púnxime a la so veriquina y presentéme. Yera la primera vegada que taba tan cerca d'aquella muyer.

Alcuérdome que dende guaha dábame mieu aquella cara tan blanca, paecía de cera, como una estepa erma d'espresión humana. Yera una imaxe un tanto pantasmal.

Sicasí, agora de cerca podía respirar la so soledá, tastiar la tristura de los suspiros que dexaba salir pente'l desconsuelu, saboriar lo más paeció a una sonrisa que los sos llabios foron capaces a dibuxar, qu'asoleyaron un diente d'oru que brilló al estrellase frente a la lluz del sol.

Llimpié-y la espuma que s'acumulaba nos bordes de la boca y entruqué-y si taba solina.

Con gran trabayu, non solo pola enfermedá, sinón pola falta vezu falar, adúlces púnxome al corriente la so vida.

Tolos vecinos tábemos enteraos de que'l so maríu salía bien ceo, abría y pesllaba los chigres del pueblu, pisando'l suelu la so casa namás que pa xintar y dormir.

A falta fíos, qu'examás tuvieren, pagáben-y unes perruques a una sobrina pa que-yos iguara daqué comida, llavara la cacia y poco más, y s'ocupara de que la muyerina tuviera acuriosada y cola ropa ensin munchos llamparones.

L'esposu de la paisana nun ye que fora un mal home, nel sentíu de que la tratara mal. Examás-y diera un golpe o-y gritare un insultu, lo que pasa ye que la so existencia taba atrapada nuna inorancia tan vieya como elli y examás nun supo encaxar na so vida la enfermedá de la muyer. Carecía d'habilidaes pa

camentar que dexar a la muyer rodiada pela nada y el silenci uera una manera d'abandonu que pue facer más duelgu que mil pataes na barriga.

Al cabu d'un par d'hores, nes qu'aventamos la soledá pela ventana la cocina, na qu'el golor a fabes amestábase col aroma l'amistá, empobiné pa la puerta prometiéndoy a la mio amiga tornar al otru día... Y asina fici, como repetí caún de los días de los diez años que vinieren dempués...

A lo primero diba un migayín alrededor de les once la mañana y pela tarde, a la hora la merienda. Too dependía de la mio alministración del tiempu. Dempués avecéme a tar más tiempu con ella.

Un día ficímosnos una semeya y prestó-y muncho vese nella. Darréu pidióme que-y apurriera un caxón que taba enriba una arca de madera, nel medio casa. Con torpeza les sos manes foron quien a atopar un retratu que taba escomiendo la humedá, que yá lu tiñera d'un amariellu rancio. Yera del día del so casoriu. Taben perguapos los dos. Ella con un vistíu prietu, de pie xunto a la pareya que la miraba con güeyos de namoriscáu... Esa foi la última vegada que la muyerina se punxera delante una cámara fotos.

Colocó les semeyes una al pie la otra y, seliquino, entamó a empapiellar... Nun quixi revolver la firida que siempre fai la señaldá y adules abracéla... Sobraben les pallabres. Yera'l momentu de que falará'l corazón.

Dende'l primer día que decidiera dir a ver a la paisanina un camientu ñidiu como l'agua, cristalino y fuerte como la sogu qu'amarra al güe, revolotiaba pela mio cabeza... Tenía que percanciar una siella ruedes p'asoleyar a la muyerina... Y

un día de primavera, como si fora l'ayalga más buscada, apaeció. L'allegría que-y fizo brillar los güeyos al veme entrar pela puerta con aquella sillina, que me prestare una vecina de mio al morre-y el padre, nun-y cabía nel corazón que taba a puntu estallar.

Engoléla nel vehículu de segunda mano y entamemos un paséu que foi toa una esperiencia. La pelleya tremába-y como una fueya na seronda al sentir el roce l'aire, a la par que les canes xugaben pente los besos del sol.

Enantes que la cruel enfermedá s'ensañare col destín d'aquella muyer, tapeciéndo-y los suaños mozos baxo una xera que caún de los días se-y tornaba más cuesta arriba, la so existencia taba semada d'estayes. Con arremangu entamaba levantándose bien ceo, echándo-y un primer güeyu a tolo que la arrodiaaba, pa darréu reflexalo nel llenzu pel que vertía les sos ilusiones cola paleta colores. Bordiaba, col maxín y l'arte con que naciera, la perfeición de lo divín.

Emprincipió a dibuxar dende neña nel hospiciu, onde la dexara la ma xunto a los cuatro hermanos, al sabese vilba tres morrer l'esposu nun accidente na mina y nun tener con qué-yos llenar la boca. La güerta nun daba más que fame y el ganáu yera demasiada xera pa una muyer qu'alloriaba por días por mor de la perda d'un maríu que yera imposible que retornare enxamás. La chifladura d'aquella madre foi torga insalvable pa que cumpliere la promesa de dir a polos neños cuando les coses camudaren pa bien. Nunca nun se supo que foi d'aquella ma. Poro, los dibuxos de la neña taben toos teñíos del color de la ceniza, como lo que dexa'l fueu qu'abrasa los suaños y el futuru por entamar.

La pintura yera pa ella lo mesmo qu'una ventana siempre abierta que la enfermedá, ensin piedá, preslló, dexando los pinceles enredaos ente los inútiles deos y l'arte conxeláu, como les semeyes siempre tan quietes...

La faladera que teníamos les dos escarabayába-y nel semblante un xestu amable que deprendió a desprendese de la murnia de primero.

Avezóse la muyerina a tastiar el llatíu la vida y salíemos a pasiar tolos díes que nun llovía por demás, pues anque orbayara sacábala bien abrigadina; yera la so felicitá. Pero como ésta tien el mal vezu de camudar de dueñu, abandonóla díes dempués de morrer l'home, cuando la sobrina faló de metela nuna residencia, pisotiando los deseos de la mio amiga que, anque tuviere milenta torgues pa falar, pensaba con claridá.

Lo que planiaba la muyerina pal so futuru más prósimu taba mui lloñe de dexase afogar pol fríu y la soledá d'una casa pa vieyos desahuciaos. Nos últimos años tuvo de remocicar al abellu del cariñu con que la mio presencia la vistía. Fízose presente na vida del pueblu, texendo amistaes que cosió a una autoestima qu'espoixó como la flor tres ser regada. Sicasí, otros filos taben moviéndose per detrás... de la so voluntá.

Asina foi qu'un día pela tarde atopé la puerta pesllada. El fedor del silenciu que taba podreciendo dientro foi la rempuesta a los mios desesperaos golpes na madera sorda y güeca. El zume de la pena moyóme la mexella izquierda...

Pasaron munchos años dende entós y güei torno a la casa la mio infancia.

Allégome a la ventana como ficiere de guaḥa, empobino los mios güeyos p'aquel cristal puercu a puntu ser escomíu pol matorral del olvidu, y pente los arroyones escarabayaos pola vida algamo ver la carina d'una muyerina; quiciabes una vieya sentadina nuna siella; quiciabes cola mirada perdida na soledá; quiciabes secuestrada pola tristura, quiciabes atada cola sogá d'una enfermedá, quiciabes sía... el reflexu que me devuelve'l cristal.

LA VIEYERA

Llegué a pensar
que nunca me diba
pasar a min.
¡Probe inxenidá!
Dende l'orixe los tiempos
solo-yos pasaba
a los más antigos del llugar.
Siempre s'atarrez la so chegada,
pero enxamás foi descubierta
dalguna vacuna
que nun la ficiera realidá.
Pasu ente pasu,
año tres año,
poquiñín a poquiñín,
selemente foi acercándose
a la mio vera.
Vila venir,
pero anecié
y milenta vegaes
la refugué.
Xugué al escondite con ella
y nunos años
paeció que s'atapeciere

baxo'l maquillaxe la ilusión.
Casi que m'había escaecío d'ella,
mentes trabayaba n'otres xeres,
fasta esta mesma mañana...
Púnxeme delante l'espeyu,
y asomó pente les pates de gallu.
Clavóme la so cínica sorrisa
como'l que mata per detrás.
Ensin gota piedá,
acribilló d'arrugues
la mio mocedá.
Nun hai condena pa ella
pero traxo pa min
la perpetua.
Nun reconocí lo que viera.
De sópitu una llárima
moyóme la mexella izquierda.
El cristal camudó la mio imaxe
pola d'una vieya.
Nun yera yo.
¿Quién yera ella?
Quiciabes... la vieyera.

UNA HESTORIA DE DOS

Arreglada como siempre facía en domingu, taba la moza que nun quería dexar enxamás de selo, asomada al ventanal, esperando l'arribada del so amor.

Los güeyos inda-y brillaben namás topalu col so dulce mirar. Ellí venía, sele, ensin priesa. Yera un home tranquilu, que lo pensaba too mucho... quiciabes demasiao.

Ella yera una muyer alta, cola espalda bien drecha, echando'l pechu pa fuera, presumida y bien arguyosona que se sentía de lo curiosa qu'entovía taba.

Elli llamóla suavino, filvanando les lletres del so nome, pianino: «A-li-cia..., ya toi equí amor... ¿Salimos a dar un paseín?».

Enganchadinos del brazu, asoleyaben el vieyu amor que de magar tuvo de xunir a aquel par d'enamoraos. Diéronse un besu na cara, castu, tímidu, tanto qu'al restallar na mexella poníase coloráu, al sentise miráu por tolos güeyos del vecindariu que, de xuru, sacaba darréu la llingua a pastiar.

Los dos taben solteros como'l día en que ñacieren; nada malo facien con querese, pero los vieyos prexucios morales inda se filtraben envelenándo-yos la concencia.

Aquella tarde del mes de febreru'l paséu paecía nun tener final. Sentaos nun bancu que vixilaba l'arboleda pela que solíen caminar, garradinos de la mano, sintiendo ún el calor del otru,

respirándose, dexando que'l mutu mirara fuera'l que falara polos dos, entamaron a facer serios planes de futuru.

Nengún de los dos quería más despidides. Nun tener que dicise enxamás «fasta mañana» o «fasta'l prósimu día». Dambos dos namás queríen, enantes de morrer, probar a sentir la piel del otru al amanecer. Que la persona amada fuere lo primero que los sos güeyos vieren al despertar.

Empobinaron el so caminar lentu, tarreciendo perdese nel final d'una tarde que ceo acabaría en nueche, fasta'l final d'un paséu que s'estremaba de tolos que lu precedieron nos últimos setenta años, pensando na primavera que taba por venir. Nel casamientu que diben facer.

Nun yera la primera vegada que falaben d'ello. Anque ella siempre quixo casar, elli yera xente tranquilo, qu'en tou esi tiempu siempre dixo nun atopar el momentu apropiáu pa ello. Tenía pánicu a los compromisos. Asina ye qu'ella, con tal de nun perdelu, acostumóse a querelu d'esa mena.

Pero agora yeren vieyos y revolvíase nellos el guxán del mieu a que la muerte los topare solos cuando los viniere a visitar. Queríen tar a la veriquina ún del otru. Ser l'últimu sofitu... qu'alendara al respetivu, nel últimu suspiru.

Alicia y Manuel yeren un par de vieyos eternamente enamoraos, coles ganas de vivir y tar xuntinos que yá quixeran pa sí muchos ventiañeros.

Sedría una boda cenciella, sin munchu ruíu, polo civil. Diríen a vivir pa la casa d'ella, que yera más moderna y pergrande. Con un cachín de prau delante, p'almorzar al pie'l desmayu que taba a la vera'l ríu.

¡Qué prestoso ye too cuando se texe nel aire d'un iviernu que ta dando les últimes boquiaes mentes espolleta despacino la incipiente primavera!

Diéronse un besín na boca, colos llabios selladinos. Agora yá taben comprometíos y ceo seríen muyer y maríu; maríu y muyer; xuntinos, pegadinos piel con piel, el restu la so existencia.

Ella tornó pa casa cola cara encendida por una sonrisa que-y llegaba fasta les oreyes, pensando na cara que-y pondríen les collacies solterones coles que xugaba los sábados al parchís. Yera capaz a oyr los valtíos que-y pegaba'l corazón, a puntu saltar de l'arca, que diba más enchipáu que nunca.

Alicia sentó enfrente l'espeyu del tocador y la semeya qu'esti-y volvió nun foi la d'una octoxenaria, sinón la d'una moza casadera que llevaba cortexando más de setenta años col amor de la so vida, el que tolos díes diba a busca la pa salir a pasear, a tomar un cafetín y, na intimidá, a facer lo que faen los enamoraos; del que caún de los díes tenía que despídise. Pero eso taba a puntu acabar. Dientro poco nun se tendríen que despídise más.

Los paxarinos que revolotiaben allegres na cabeza d'Alicia quedaron sollertes namás qu'oyeren el glayú'l teléfonu.

Alicia tuvo d'escuchar atenta lo que-y taben falando dende l'otru llau del cable y, ensin dicir nada, dexó l'apartu colingando de la paré.

Sentó al pie'l tocador y miróse otra vegada al espeyu. Vio de sópitu, frente sí, una vieya con munchos años... ensin nengún deséu de cumplir más. La metá d'una esfera a la que-y robaren la otra mitá. Un árbol ensin rames. Un páxaru ensin ales. Un cantar

ensin música. Un mar ensin foles. Un alma vacía y al debalu... ensin destín pal que tornar.

Manuel agonizaba enriba les franxes blanques y coloraes del pasu peatones pol que cruzaba'l so lentu caminar cuando un chaval con tola vida per delantre, pero con una priesa que nun venía a cuentu, nun frenó a tiempu, dándo-y un golpe na cabeza que, inda distraía, taba texendo planes nel aire del iviernu a piques d'acabar.

Alicia allegó onde Manuel morría. Entamó abellugar aquella cabeza frayada en pechu, amestando'l sal de les sos llárimes col sangre tibio qu'arrollaba. Esgarrando les entrañes aplastaes pola pena, dexó salir un filín de voz, un fráxil xuxuriu que viaxó pelos oyíos muertos de Manuel fasta abellugase en dalgún rincón del corazón: «Siempre te dixi que lo pensabes too endemasiao, mio Manuel...».

PEREZA Y VOLUNTÁ

Díxome que vendría
y nun acaba d'aportar.
Quando quixi averame
escurrióse pente'l tiempu
d'una espera infinita.
Pente los requexos
que dacuando francen la soledá
osa la ilusión a dibuxar
una migaya de fe.
Agárrome a ella
y casi soi quien a ver
que ta más lloñe la muerte
que l'arrecendor de la so piel.
Otra vuelta la ceguera
priéslame la mirada dientro
d'unos güeyos
qu'entamen a llorar.
Porque yo siempre sedré
la voluntá de querer
y tu, la pereza d'abrazar.

SEMEYES CUNTAES

Col so caminar torpe na mañana d'ochobre, Amparo arrastra al debalu la so figura octoxenaria a lo llargo del vieyu senderu qu'atraviesa la viesca, llendando'l pequeñu y humilde pueblu que la vio nacer.

Los sos pies, afogándose nunes zapatilles ruines, piérdense pente la fueya qu'aplasten ensin compasión dala.

El vientu pente suspiros amenaza con llorar, dexando que'l frescor del aire respigue la piel de la muyer, malapenes abellugada por una chaqueta de puntu gastada como'l so corazón.

Amparo sigue'l camín que tantes vegaes anduviera de guaḷa pa dir a la escuela, onde aquella maestra alta, torpona pero melguera al empar colos neños y neñes, la enseñare a lleer, escribir y cuntar ún, dos, tres, cuatro...

Nun sabe qué foi lo que la emburrió a escoyer esi camín, frayando la rutina diaria que toles mañanes la caltién ocupada cuntando tolo qu'hai alreduer.

Suel entamar poles pines de madera que tien xunto al tendal, darréu fai lo mesmo coles cuyares, tenedores y tola cacía qu'al-cuenta.

Pero aquella mañana quedare atrapada nel númberu cinco de les cuyares pequeñines y púnxose ñerviosa. Emprincipió a tremar como una pingarata d'agua que nun acaba cayer del grifu y escapó

de casa decidida a topar a la maestra delante l'enceráu de la vieya escuela.

Por embargu, cuando nun llevaba más de quince minutos d'aventura, Amparo perdióse nel desiertu de recuerdos nel que se taba camudando la so vida. Los taragaños que la enfermedá-y pegaben a la memoria dexábenla desnuda d'alcordanza.

Ella namás quería entruiga-y a la maestra cómo seguir cuntando, pero nun s'alcordaba yá de lo que se-y había escaecío.

Amparo tien fame y saca del bolsu del vistíu azul escuru, salpicáu de flores amarielles, una mazana que come con pruyimientu, lo mesmo que si quixere abrir la xaula que prieslla ensin piedá dala los recuerdos d'una vida que cuerre apriesa haza'l fin del trayeutu.

La tristura de l'arboleda, namás vistía pola desnudez de la seronda, güeya impasible'l cansanciu qu'escosa de fuerces a la muyer, obligándola a sentase pente los felechos cola mirada tan perdía como'l so destín.

De sópitu, el campanéu de les doce del meudía da-y aliendu. Amparo, pensando que ye la hora de la misa diaria, únicu ritual que la demencia dexó habitar na probitú de les sos costumes, llevántase y echa andar despacino.

Agora tien priesa por salir d'ellí, quier escapar del abandonu que la caltién secuestrada y quier tornar, pero tonar... ¿A ónde?

Amparo siente la necesidá de fuxir del siniestru silenciu que ximelga seliquino les fueyes desahuciaes que la acompañen pela sienda.

Tien mieu y glaya mientres aporta delante de lo que foi la escuela, agora edificiu arremocicáu onde se xunten los xubilaos de l'arredolada.

La primera n'oyila foi una moza que pasiaba'l carricoche del so neñu y, abluçada pol estáu nel qu'alcontr-o a la muyer, averóse a ella pa echá-y un gabitu.

Amparo, acobardaína por mor de los milenta interrogantes que lo mesmo qu'espades se-y claven nel maxín, da-y les gracias a la moza al tiempu que-y echa un güeyu al neñu que ta nel carricoche, mientras un rayu crucia per delantre allumando'l fuxidizu recuerdu del guaḡe qu'una vez ella tamién tuviere nos sos brazos.

La moza, melguera cola muyer, da-y un besu na mexella y convídala a siguir pasiando xuntes pela carretera. Pocu dempués, Amparo aporta a casa, onde ta l'home colos ñervios devoraos pol miu a que-y hubiere pasao daqué a la so muyer, que siente'l calor de los brazos del paisanu mientras la fai sentase xunto a la cocina de lleña. Sirvió-y un caldu qu'a ella prestó-y abondo saborguiar.

L'home vistía un traxe prietu, l'únicu que tenía, namás usáu pa dir a ceremonies. Camisa blanca en contraste cola corbata d'igual color que'l traxe.

Ella dase cuenta que nun ye la ropa de tolos díes y entruiga por ello.

—¿Ónde vas tan guapu Arturo? ¿Vas conmigo a misa?

—Amparo, güei tienes que quédate en casa que ta perfrío. Voi dir yo solu al bautizu d'un guaḡe que nun tien padrín y pidióme'l güel del neñu que-y fixere'l favor. Güei ye mejor que nun vayas a misa, mañana si quies acompañote, val? —dixo Arturo espetando una mirada suplicante al Cristu que colingaba de la paré.

Nesi momentu a la atolondrada mente d'Amparo viéno-y la imaxe del guaḡe que pasiaba la moza que la acompañare a casa. Zarró los güeyos y sintió un gran deséu por tener un neñu nel so

cuellu. Camienta, dientro de les sos llimitaciones, que ye la meyor forma de calmar el desasosiegu de l'alma.

Arturo, muertu pena, intenta da-y consuelu a la muyer cola promesa de lleva-y al neñu del bautizu, pa que-y dea unos mimos.

Aporta una neña pa quedase con Amparo mientras la ceremonia.

Amparo mira pa la rapaza que vien dacuando a casa y, aunque nun algama acordase quien ye, présta-y que se quede con ella. La mocina regala-y un besu que dexa na mexella de so güela.

La muyer torna a la xera de cuntar qu'albortara fai unes hores y emprincipia otra vegada'l rosariu números; nesta ocasión failo coles semeyes que tien guardaes dientro una arca de madera que fixera Manolo al poco de casar, u durmía l'alcordanza que la malura nun-y dexa ver.

Los recuerdos tán ehí, aunque ella nun ye quien a da-yos un llugar nel tiempu, nin un requexu nel pasáu. Nun pue pone-y nomes a les cares retrataes. Pasa les semeyes una detrás d'otra ensin parase a pensar no que ta retratao. Namás quier cuntales como fai coles pines o les cuyares.

Asina ye que se sienta al pie la ventana de la cocina y entama a cuntar, parando dacuando al distraese mirando pa la xente que pasa pela carretera.

Otra vegada les campanes frayen la siesta del pueblu cubiertu pola nublina del orbayu que vieno pa quedase.

Amparo nun ta sorda y dase cuenta que'l campanéu suena a funeral. Güei hai entierro nel pueblu. Entrúga-y a la rapaza quién ye'l difuntu. Nun sabe la razón, nin la busca, pero la muyer siente

un duelgu na alma que la fai tremar d'un fríu raru, como salíu d'adientro la cadarma.

Sigue cuntando y, de sópitu, clava'l marrón de los sos güeyos nos de la rapaza buscando saber qué vien dempués del cinco...

Lucía agarra'l calendariu que cuelga de los azulexos y lléva-y lu a la güela pa que llea'l númberu que vien detrás del cinco. Malapenes ye quien a reconocelu, anque a la rapaza da-y un respingu cuando se da cuenta que güei ye cinco d'ochobre. Como cinco son los años que pasaren desque entamaren a tratar la enfermedá que robare l'alcordanza d'Amparo, franciendo la llinia que separa lo conocío de lo inorao, lo estudiao de lo nun aprendío, amenorgando la historia d'una vida a una bayura de cachos ensin forma curiosa pa poder xuntar, condenaos a morrer pel abismu del escaezu.

La existencia d'Amparo camudóse nuna estepa fría y estéril donde namás xermina la necesidá de comer si hai fame, d'abrigase si fai frío o quitar ropa si fai calor, asina como delles costumes como la de dir a misa ensin fe, porque ya se-y olvidare lo que yera creyer en daqué.

Amparo abriera los güeyos a la vida fai ochenta y tres años, con un llantu que foi afogáu dafechu pol estruendu de la guerra civil. La fame qu'agora sacia, en cuanto les tripes entamen a ruxir, foi desque naciera y mientres munchu tiempu la so peor pesadiella. De fechu, ye'l recuerdu d'aquella dómina que siempre tarreció que se fixera presente.

A pesar de les torgues que namás una muyer curtía nel trabayu y les penuries de la prohibú ye quien a superar, la existencia d'Amparo ameyoró dempués de casase y tener el primer y únicu fiyu, que la fixo escaecer tol sacrificiu que por elli tendría que fa-

cer el restu la vida. Un guañe que dempués se camudó nun home formal y trabayador, padre de la rapaza qu'agora-y da compañía, mientres la xente camina dica la ilesia.

La muyer sigue cuntando les semeyes de familia, la mayoría tiñés pol sepia de la vieyera. Alcordanza que si se colocara de manera cronolóxica, seríen les diapositives d'una historia. Ros-tros despoblaos de recuerdu dalu p'Amparo. Ellí taben los pas, l'hermanu, primos y fasta la maestra que-y abriere la ventana del aprendizaxe, xunto a delles compañeres d'escuela.

Dacuando Amparo paez que quier alcordase de daqué, pero entós, de sópitu, el diálogu empezáu ente vista y mente zárrase d'un portazu, dexando a la muyer nel más secu desiertu. Por embargu, y lo mesmo qu'un verxel xorreciera d'un espeyismu, la muyer garra una de les semeyes, como si reconociere al neñu que nella ta retratáu, y sepártala de la montonera que ta cuntando. Talo se tratare d'un actu eucarísticu, llevántala al altor de los güeyos escontrándola frente a la lluz qu'entra pela ventana pa poder vela meyor. Aquella semeya recoyera ún de los momentos más llenos de felicitá qu'Amparo viviere. Nella refléxase a una muyer xoven, guapa, besándo-y una sonrisa al guañe que lleva en cuellu. Aquella imaxe atrápala dafechu. Fai qu'el corazón-y valtíe más apriesa. Nun ye quien a despegar la mirada del guañe regordetu de la semeya, que la fixo pensar por un segundu nel neñu del carrichoche de pela mañana.

Amparo malapenes consigue reconocer al guañe de la semeya. Al mesmu qu'un día-y diere la vida y qu'agora, dientro d'un caxón, acarreten los mozos del pueblu pel camín de la ilesia. Aquel silenciu mortal distraí a la muyer, qu'entrua a la rapaza: «¿Quién ye'l difuntu, fía?».

Darréu dexa la semeya xunto a les otres, devolviéndu-y l'anomimatu que malapenes consiguiere perder unos instantes.

Otra vuelta entama'l rosariu de cuentos eternos... La rapaza da-y un abrazu a la güela y afuega'l suspiru con un besu enllenu de pena.

L'ALCORDANZA

Cuidéte dende neña,
pero yes fráxil como la porcelana
y a vegaes faeste milenta cachinos
que nun soi quien a xuntar.
Paez como si nun me quixeres,
que namás qu'atopes una resquiebra
quies escurrite per ella.
Quiciabes el pasu'l tiempu
nun pase en baldre
y afáneste como una vieya,
cuando te pido
dalgún retayu de la mio vida.
Igüéte un desván mui prestosu
no más alto la mio casa,
curiando qu'examás
t'arrastrare la riada.
Güei sobrevuelen
les utres alrededor.
Pueo vivir ensin ti,
el mio corazón
nun dexará de llatir,
pero fáes-y falta a la razón
que ye la tinta cola qu'escribo

esta existencia,
que si me faltares
camudarás en dalgo
ensucho y vacío.
¿Acasu se tornó pequeñu
l'estoriu l'alcordanza
pa tantu recuerdu,
memoria mía?
Déxame namás el nome delles coses,
de los mios fíos,
del maridu míu.
Si nun pueo llamarlos,
quiciabes nun sía posible querelos.

METANES LA MAÑANA

El cielu pintaba la mañana d'avientu
col orbayu que nun tenía ganes de marchar.
L'iviernu golía a fría murnia
y silenciu de tristura,
un día cualquiera,
cuando de regüeyu vi cayer la primer gotera.
Darréu sentí otra
y de siguió una bayura de pingarates más
salpicaben el patiu,
corriendo como boliches revoltoses a la gueta del gua.
Yo siguía cola xera na cocina
sintiendo siempre de regüeyu la pedrisca
que taba cayendo afuera.
De sópitu, la vida entamó a dirixir la orquesta.
Una risa fresca como la rosada,
un glayúu alegre y finu
como salíu d'un agudu de violín.
Ayalgues d'un tesoru,
d'un rir y un glayar abondoso y acompasao.
Zarré los güeyos y respiré fondo.
L'iviernu ya nun golía a murnia.
Saborguí l'azúcar del aire.
L'arrecendor a inocencia

y a pecaos flacos que trayera la pedrisca de colores,
esguiló peles parés de la casa
dibuxando flores y soles.

La escandalera
fixome entregar la mirada pela ventana
y, entós, vi que nun yera pedrisca lo que cayera.
Yeren los escolinos
xugando nel patiu de la escuela.

CASA RICA, CASA PROBE

Nel atapecer el día xuega al escondite cola nueche, al empar que la lluna fai lo mesmo coles ñubes que nos atechen, dibuxando retorciés solombres pente les que me revuelvo, mentes golpio col picaporte de plomu la puerta de la casona qu'inda caltién l'arrecendor a madera vieyo y noble.

Ensin esperar a que dalguién salga a recibime, anuncio cola mio voz que soi yo, la sobrina, la qu'acaba d'aportar a la casa, tal como-yos escribí na última carta fechada la selmana pasada. Darréu empobino los mios pasos na dirección del únicu llugar onde se dexa ver dalgo de llume y ellí tán esti par de vieyes echándo-yos de comer a les pites que caleyen pel suelu puercu y escuru de la cocina, picotiando tolos ciscos que son quien atopar.

Les dos muyeres son enforma estremaes ente sí. La más simpática ye pequeñina y cañica'l cuerpu regordetu con un caminar torpe, esgarbáu y lentu. La so carina sostién unes gafes de pasta negro y cristal gordo que torpemente dexen ver unos güeyos apagaos pero qu'echen una mirada dulce y melguera como la sonrisa que siempre tien dibuxada na cara por mor de querer agradar al que tien enfrente, que non pola felicitá que la arrodia. Respuende al nome de Ludi, que ye la manera más corta de llamar a Ludivina, quiciabes asina nomada como dalgo premonitorio de la so habilidá cuasi mística pa comunicase colos animales; fechu del que presume escontra les munches persones que la tachen de

chiflada. D'ello daben fe los gatos, los perros que tenía al rodiu tol tiempu y fasta les golondrines que teníen el vezu de facer el ñeru pente les tables de madera del techu'l mediu casa.

Too xunto da-y un aire como si tuviere la cabeza al debalu. Por embargu, ye un estoyu atacáu d'alcordanza viva. Les sos manes engurriaes pol tiempu y l'agua frío del Seya, no que tuvo de llavar la ropa de tola familia dende guaḥa, yeren les manes amigues de los fugaos nes nueches escures de la posguerra. Les que-yos abrieron aquella puerta de cuarterón nel silenciú siniestru de la clandestinidá pa darréu abellugalos nel falsu techu que tuvo d'iguar el pá, enriba'l desván. Los pies d'aquellos homes, que nun yeren más que guaḥes muertos de mieu, tuvieron de vistise colos calzos que Ludi-yos texera pa que nun metieren ruú cuando los guardies rexistraben la casa, a la cata de carne mozo pal fueu de los sos fusiles.

La otra muyer, que-y punxeren los sos pas el nome d'Etelvina, por embargu dexa tres de sí, a pesar de la montonera d'años que trabayaron les engurries del rostru y l'artrosis de la columna, un rastru d'elegancia col so andar drechu y ensin priesa. Fala seliquino y pausao, atopando les pallabres qu'encaxen nel momentu afayadizu, como se fai coles pieces d'un rompecabeces. Fasta les gafes enriba la nariz son d'una pasta color caoba con visos marrones que protexen unos cristales afumaos tiñendo la so mirada d'un velu misteriosu, dando-y a la paisana un aspeutu de muyer distinguida y distante, a pesar de que les golondrines, que s'averaron a añerar nel techu'l mediu casa, cáguen-y tolos díes encima.

Dambes dos yeren primes y fueron añaes pela mesma cuna que tuvo de ser el mueble más usáu nuna familia enllena de guaḥes y tamién de bones tierras p'alimentalos, trabayaes polos criaos que

teníen pa ello. Como Etelvina yera casi una escolina cuando ñaciera Ludi, dexó-y n'herencia la guapa cuna que la cañicare al ñacer a la vera'l ruxerrux del ríu Seya, al pie d'una humilde aldea, onde fai más de cien años los güelos levantaron aquella casona con un altor qu'asomaba enforma pente'l paisax.

Enxamás foron andando a la escuela como los demás guañes del pueblu. Un emplegáu de la familia, que facía de cocheru pa les neñes, yera l'encargáu de llevales fasta la puerta onde taba la maestra esperándoles, cosa que nun facía con naide más.

Too yera bono y abondoso fasta que la cigua de la Guerra Civil y les borracheres diaries del pá acabaren con tol prestixu de la familia, moliendo'l patrimoniu familiar como la piedra en molín estrapaya al granu maíz, arrastrándolos a la prohibú cola fuerza del ríu alloriáu pola llena; dexándo-yos namás aquella casona grande enllena de fríu y milenta deudes que se foron desfaciendo pente los filos del tiempu y el morrer de los acreedores.

La casona siempre tenía los brazos abiertos pa recoyer al visitante que lo precisare, como si fora l'albergue del pelegrín. Pirellí pasó xente de toa triba. Enxamás atendíen si quien tenía de llamar a la puerta yera probe o ricu. La vida enseñó-yos que güei pues tar no más alto y mañana no más fondero. Que la muerte ye, a la fin, lo único que nos fai a toos iguales y qu'esi momentu, más tarde o más ceo, termina por aportar pa da-y l'últimu bocáu a la nuesa vida...

La casona camudóse pa Ludi nun xigante con fame después de que morriere l'últimu de los hermanos que vivieren con ella, haciendo más grande la soledá qu'acompañare a la vieyera que la taba escomiendo.

Etelvina yera una solterona como Ludi, pero con unes manes qu'examás trabayaren la tierra nin fregaren la chapa la cocina. Averóse a la prima cuando tuvo d'enterase que taba sola y pidió-y asilu, dalgún rinconín pa echase a morrer dignamente.

A Ludi paició-y bien abellugar a la prima madrilana, como la nomaba davezu, y tuvo d'acoyela col bon corazón que tenía pa tol mundu; nun tardó n'arrepentise cuando percanció que lo qu'Etelvina quería yera una criada como tola vida tuviere.

Tres d'aquellos cristales escuros que camudaben en malva según la lluz, una yera capaz d'aldovinar un par de güeyos qu'examás se plegaren al escaezu d'una dómina próspera, na que la vieya yera daquella una neña remocicando con una sirvienta namás pa ella sola.

Etelvina vistía un porte elegante qu'examás tuvo d'abandonar.

Pero les vueltes de la vida ficieren que la muyer fuere víctima de la fame de perres del fíu y únicu herederu del paisanu que-y tuvo d'alquilar el pisu nel que viviere los últimos cincuenta años, asitiáu metanes la capitalona, a pocos metros de la Puerta'l Sol.

El fíu afamiáu, col cuerpu del pá inda presente a la espera de da-y reposu baxo tierra, ya taba esfregándose les manes, haciendo negociu col inmueble estratéxicamente colocáu, mentes firmaba la venta millonaria del pisu nel qu'Etelvina contaba morrer de vieya. Yera la manera que tuviere'l dueñu de paga-y los munchos favores qu'ella y ficiere antaño. Un contratu verbal tan vieyu como la so amistá, camudáu en fueya moyao por mor d'una avaricia descarada.

Fai seis años que tán xuntes. Ludi facendo de criada pa la so prima y Etelevina espurriéndose too cuanto-y permite l'artrosis pa que naide tuviera duldes de cuálá yera la señorona la casa.

«Toos tenemos un destín y por munchu que corramos enxamá escapamos d'elli». Esta yera la frase que glayaba al altu la lleva la más simpática de les paisanes pente l'arboláu, cuando diba pela vera'l ríu Seya, a la gueta de lleña seco pa prender la cocina darréu.

Llevo dos hores con esti par de muyeres y dambes dos pegáren-y un bon repasu a la vida social de l'arredolada. Asina ye que toi al corriente de les persones que morrieren nos últimos meses, les que lo fadrán dientro poco si un milagru nun les salva de la enfermedá que les ta matando; de los casorios acabantes de celebrar, de les muyeres que tán preñaes, de la cuerna que se dexa ver pente los maizales...

Cola mio cabeza atacada de noticies de toa triba, torno pa mio casa otra vegada más ensin saber por qué la puerta que ta enfrente la cocina u pasen la mayor parte'l día estes muyerines, a la mano allá del mediu casa, sigue zarrada lo mesmo que cuando yo yera guaha. Yá por entós taba fartuca d'entruiga-y a mio ma, ensin ésitu, polo qu'había tres d'aquella puerta escura que guardaba'l silenciu prietu d'un misteriu que malapenes escucaba perdebaxo la madera...

Pasaren unes selmanes... El timbre'l teléfonu faime pegar un valtíu na cama a les dos y media la madrugada. Al otro llau del filu pel que viaxa'l soníu déxase oyer la voz d'Etelevina que tremando acierta a dicime que Ludi ta tirada metanes la cocina, ensin sentíu, arrodada poles pites que nun cansen de picotiar tolo qu'atopen.

Una hora depués aporto a la casona onde s'aconceyen delles persones alertaes polos berros d'Etelvina, que perdiera la elegante serenidá que tola vida la tuvo de carauterizar al sentir de bien cerca'l fríu alientu la muerte.

Ludi morrió mentes calentaba un vasín de lleche quiciabes pa que la ayudare a dormir meyor. Al empar que la paisana cayía, el cristal del vasu estrellárase col suelu faciendo un ruíu chillón que cortare'l sueñu d'Etelvina esconsoñando de sópitu. La paisana allorió y metanes la chifladura acertó marcar el número que-yos apuntara con trazos grandes al pie l'aparatu, la tarde que tuvi con elles.

El forense, namás qu'acaba de certificar la muerte la muyerina, saluda a Etelvina, enantes de colar d'ellí.

Llámame enforma l'atención la lluz que vien del otru llau de la puerta escura qu'acaba d'abrir mio ma y qu'atraviesa'l mediu casa. Nel intre, los mios güeyos ábrense pa dexar que'l mio cerebru abrace les imáxenes que m'ufrez la sala que siempre alcontré pesllada, onde van colocar el caxón de madera ruino u ta la probe difunta.

El tupíu velu échase pa un llau y revela tantu misteriu...

Aquelles vieyes taben viviendo na miseria, dando-y la espalda a un conxuntu pieces que fadríen nagnar al anticuariu más cobiciosu. Un escritoriu de tipu inglés fechu con madera de carbayu fai más de dos siglos, una mecedora que pertenciere a la casa d'Alba, una mesa comedor a xuegu con media docena sielles feches poles mesmes manes que tuvieren de facer aquellos grabaos tan bien trabayaos nel sieglu XVIII, un aparador que lleva guardando con celu tres la cristalera una cubertería grabada con filu d'oru...

De les parés cuelguen, como perendengues, un par de cuadros que güelen a León y Escosura, Goya, Murillo...

El mio estáu d'ablucamientu agudu nun va tener cura en munchu tiempu... Ellí reposaren dende l'entamu la Guerra del 36 los retayos que cosieren, una dómina que'l tiempu esfilachare a la par que protexere, quiciabes pa que nengún avariciosu remendare con ellos la fame de perres fáciles; quiciabes pola inorancia de les paisanes que namás escondíen aquella ayalga como alcordanza familiar... Una y bones teníen aquella sala como dalgo sagrao y pesllao a los güeyos figones y les manes llixeres.

Ellí, naquella casona, xusto nel mediu casa, amestábense la lluz de la sala que despídíen les piedrines de colores caprichosos de la llámpara, qu'allumaba'l cuartu escuro, cola amariella que venía de la bombilla de la miserable cocina. Sol ñeru la golondrina abrácese la hestoria d'una riqueza rancia col arrencendor de la prohibú.

Al otru día, a les cinco la tarde, les campanes del Monasteriu de Villanueva francen el silenciu prietu del cortexu que culebria pel pueblín tan prestosu. Coloquen la caxa delante l'altar y entama a cantar el coru fechu con xente mozo de la parroquia. Darréu, la golondrina, acabante d'abandonar el ñeru que ficiere pente les tables del techu'l mediu casa, revolotia per encima tola xente aconceyao nel funeral y posa les pates enriba'l caxón, pa dexar una ramina del ciprés que vive nel cementeriu. El paxarín levanta'l vuelu y tolos qu'ellí tamos dexámonos enduviellar pol filu murniu que llueve per encima les nuses cabeces. Tamos enforma agradecíos por haber conocío a la paisana de los brazos abiertos y la sonrisa eterna.

Nun fai un mes del entieru y la casona, de contino pesllada, guarda la herencia que va coyendo solera. Etelevina lleva dos días abellugada nun asilu monxes, onde una golondrina blanca entama añerar... nel techu'l portal.

LA QUINTANA

Tá'l gallu la quintana glayando al alba.
Abre los güeyos el sol y entama ensuchar la rosada.
Les abeyes cortexen la primera flor del día.
Abellúguense los coneyinos
sol comederu les vaques
nel corral de mio güelu.
El perru lládra-y al gatu que
nun cansa de provocalu.
La güerta españa
y dexa nel aire
un golor a puru verdor.
Una nueva xornada xorrez
nesti cachín de tierra,
que de xuru ye
la mio segunda piel.

EL CORREDOR DE LA CASONA

Enantes que'l sol allumare la cumal de Peñamayor yá taba mio güela trastiando pela corte. Col vezu que namás tien la clase trabayadora, les sos manes apertaben con bona maña los tetos de les vaques pa saca-yos l'oru blancu, calentín y espumoso, col qu'alimentaba a los nueve fíos que la muyer emprincipió a parir, albortando la so mocedá.

Yeren dómines de probitú y esclavitú, onde la xente nun s'encadenaba pa protestar por mui mal que foren les tornes, sinón pa sobrevivir, y cola boca bien peslladina.

La xera de mio güela tenía la llende cabera nel mesmu sitiu que la del horizonte... siempre mui lloñe.

Sicasí, enxamás s'entrugaba pol so destín, que de xuru pudo ser meyor de lo que foi si-y tuviere fecho casu a la hermana y nun se tuviere namorisco de tan guaña. Asina les coses, los años diben pasando, los neños faciéndose paisanos y les neñes muyeres; delles casaderes, otres inda mui guañes, que s'arreblagaben per enriba'l tiempu, espolletando, siguiendo la zuna de les bones esposas, como siempre quixo so pá.

Nueve fíos bien estremaos ente sí que se foron criando al aire con que la viesca abanicaba la casona que los atechare xunto a les milenta torgues que nunca faltaren.

L'alborotu los guaḡes y l'alderique los mayores amestábense col lladríu'l perru, enredábase col rinchar de la vieya burra Paquita, xugaben col zumbíu les abeyes que chupaben afanosos el zume les meyores flores... Hasta qu'una tarde dominical, envuelta nel fríu de payares, l'amestadura de lo cotidiano coló pela puerta d'atrás pa enxamás nun tornar.

D'un día pa otru, mio güela camudó la ropa color per otra prieta como'l carbón. Aquella sonrisa cansada, pero a toles vueltes una sonrisa que remocicaba la cara inda guapa d'aquella muyer nacía p'avieyar enantes de tiempu, abandonó a la mio güelita pa siempre.

Dexóla sola, con ocho fíos, pero sola... dempués qu'ún dellos tornare al atapecer d'aquella tarde metíu nun caxón de madera que nun dexaron abrir nin pa que la ma-y diera l'últimu besín.

Diecinueve añinos tenía'l rapaz cuando un camión atropelló los sos planes de dir a cortexar a una moza a Velonciu. La so mocedá quedó frayada y esfarraplada pel gris de la carretera na que fizo'l so caberu viaxe.

El duelgu, al tastiari cómo la llei de la vida dio vuelta sobre sí mesma, texó-y a mio güela un escuru y tupíu vendaxe, asina como un mieu enriba los güeyos separtándola de la realidá pa la que nunca quixo mirar.

Col fíu de cuerpu presente nel mediu casa subió pal corredor y esperó por él, aquella nueche y toles que vinieren dempués.

La chifladura non buscada escarbó seliquino fonderos pozos na razón de la mio güelita que, dende'l corredor de la casona, falaba callandino col fíu que tardaba n'aportar...

Asina yera que nun había nueche na que nun pudiere vese aquella muyer, sentada nel corredor como vixilante no-
cherniega, escucando pente la negrura allumada pola lluna.

Naide enxamás foi capaz a saber cuánto había de verdá o fantasía naquelles faladeres ente madre y fíu. Pero de xuru esi mundu, tan estremáu del terrenal, aguantó pola vida de mio güela fasta que'l corazón-y dexó de valtar, mentes aguardaba sollerte'l cruxir de la puerta vieya, cuntando ver entrar per ella al rapaz pol que los sos brazos naguaben.

Asina ye qu'anguaño puen vese naquel corredor, carcomíu pola murnia'l tiempu, un par de solombres que bien puen ser la de mio güela... y quiciabes la otra... la del fíu al qu'espera...

SOLEDÁ

Ye capaz de rasgar el corazón
como lo fadría'l filu más afláu.
Manca, castiga,
faite masticar la culpa
de tolo que t'arrodia.
Ponse al to llau
nel espeyu
y recuérdate con crueldá
lo que yes o nun yes;
lo que quixisti ser
y nun fue.
Conviértese na to inseparable solombra,
nesa collacia fiel y murnia.
Aportó a la to vida
ensin avisar.
Ensin ser convidada
quedóse a cenar,
y dende entós,
nun tien previsto marchar.
Dió-y la vuelta
a la to sonrisa,
camudando'l ruíu
con que los fíos regaben la casa

pol tenebrosu soníu
del silenciú.
Nun ye bona, non.
Nun te da calor nel iviernu,
nin refresca pel branu.
Pela primavera fáete verdaderos escarnios,
pero inda manca más
la so presencia na seronda...
fáese insufrible pente'l cruxir de la fueya ensucha.
De xuru qu'algún día
clamasti per ella.
Agora ta equí,
adueñóse la to vida
y nun yes quien
a quitátela d'enriba.
Ye siamesa de la señaldá.
Poru, enxamás vien sola,
aunque se llame soledá.

EL CAMPANÉU DE MAYU

Les flores de mayu prendiéronseme al vistú de neña.
Yeren azules como'l cielu de los güeyos de mio güelu
que nun dexaron de vomitar agua salao per aquellos díes.
Pelos requexos que tayaren
los glayíos la tarde pasada,
esguilaba entá'l duelgu teñíu de prieto.
L'agua necio dexábase añar pel campanéu
que pasín ente pasu diba emburriando la xente
a dexase tragar pel pórticu de madera.
Punxi'l vistú de flores azules
y la chaqueta perlé y angorina blanco
y dexéme arrastrar tamién pol campanéu,
como tolos demás.
Metanes el portalón, dos muyeres falaben d'ella.
Yo quixi falar d'ella tamién,
pero les pallabres quedaren enredaes nel ñudu
que bilordió pel gargüelu.
Aperté la cadarma pa nun dexar salir el suspiru fonderu,
capaz d'apagar toles veles del templu,
y enfilé pasiellu alantre.
Na quinta filera sentéme a esperar.
La primer nota del órganu dexóse esnalar
y franció'l tenebrosu silenciu.

Aperté un poco más la cadarma.
El murmuriu enmudeció,
respiré l'aliendu de los pasos lentos y fríos
que sentía acercase.
El mieu pellicóme la espalda
y nun m'atreví a mirar p'atrás.
Les tecler del órganu rasgáronme dafechu les entrañes
al empar que la solombra del caxón de madera
diba rozándome la mexella.
Escosa de fuerces,
dexé d'apertar la cadarma.
El suspiru fonderu
apagara toles esperances
de qu'aquello fuere un mal sueñu.
Darréu surdió'l llantu
que nun pasare en munchu tiempu.
¡¡Qué amarga foi la pena!!
Yera... l'entierru de mio güela.

L'ARBOLÓN

Yera tan vieyu como'l caserón que lu vio ñacer y, amás, taba protexíu por selo. Inda tenía la maxestuosidá que lu carauterizó los más de cien años que llevaba reinando naquel prau, acariciáu por un aire sele, misteriosu.

L'arbolón, arguyosu del so altor, dexaba añar les sos fueyes pel vientu que venía de la mano d'un iviernu amenazando ser perfríu. Prestába-y frayar el silenci u enredando col airón, un día col cielu buxu que guardaba azorrampláu tres los nubarrones la furia de la tempestá, que quiciabes taba por llegar.

La envergadura del tueru vistíalu como testigu de primer filera de la centena d'años colos sos díes y les sos nueches que tuvieren de pasar delante sí.

Quexábase dacuando y entós mesmo diben los estudiosos de la ciencia a echa-y un güeyu, pa llueu determinar que nun se podía cortar. Que yera vieyu, pero les raíces entovía taben fuertes p'aguantar el so pesu y que yera una pena desfasese d'una especie en peligru d'estinción.

Pero l'árbol taba cansáu. Les rames facíenlu tremar y aquellos raigones dicíen-y que nun podíen más. Sicasí, los quexíos malapenes fueron oyíos y los sos glayíos ficiéronse sordos pa los entendíos. Les fueyes taben amontonándose a los sos pies...

Una muyer que vivía xusto enfrente, que naciere'l mesmu añu que l'arbolón, nun lu dexaba de güeyar dende'l ventanucu'l so cuartín. Yera l'únicu ser capaz de sentir la so angustia, de goler el so mieu, de mazcar el so dolor. Pero la centena d'años que tenía enriba'l llombu y l'aspectu senil que la cortexaba, consiguieren que-y ficieren el mesmu casu que'l guxán a la llombriz.

El día dio pasu a la nueche y a la so misteriosa escuridá. El cielu emprincipió encabronase y de sópitu xorreció una ventolera que ximelgó les rames fasta fraya-y un par d'elles. Cayeron en baxo pente'l montucu fueyes que xuguetones revolviéense pa tolos llaos.

L'aire xiblaba, l'árbol dolíase, la muyer alloriaba mentes apretaba'l llabiu colos dientes fasta facelu sangrar.

Yeren les cuatro la madrugada y, ensin traces de dormir, aquellos güeyos abiertos fasta les cejes nun separtaben la so mirada de los brazos del arbolón que se xiringaben pidiendo ausiliu.

La paisana asolecía dafechu, amoriaba pente la so soledá. Pero yera en vano esmolecer al so fíu, que dormía nel quartu que taba pegáu al suyu, porque de xuru qu'enantes de tratar d'entendela llamaba al médicu pa que-y diere un medicamentu y calmar la chifladura que la taba escomiendo.

La vieya y l'árbol llevaben xuntos la vida entera. Elli tuvo de da-y bona solombra cuando de guaña se sentaba a la so vera a xugar. Arropó'l primer besu que los sos llabios probaren, fai tantos años... Vio al so neñu español y facese primero chaval y llueu paisanu fechu y drechu. Vio tola so vida pasar. Ella de neña engolábase nél pa ver cómo yera'l mundu dende arriba, pa tar más cerca de los paxarinos, pa tar más lloñe del suelu... que nun tenía más que piedres coles que zarapicar.

Ella violu crecer, florecer, facese l'árbol más fermosu de tola arrodriada. Conociólu vistíu d'abonda fueya verde y na intimidá la seronda, desnudu, con cuatro fueyes que dexaben a la vista lo prohibío.

Yeren un par de vieyos xuníos pol tiempu. Agüeyábensse pu-xaos por un amor... sobrenatural.

L'airón foi perdiendo fuerza, adules tornóse nuna brisa calentina que corría sele pente la yerba plagada de fueya, rames y cachinos de duelgu que bailaben al son que marcaba la naturaleza.

A les nueve la mañana, el silenciu yera'l mudu herederu d'una nueche tenebrosa y borracha de tormenta.

L'árbol taba perresentíu, fatigáu, mayáu, ensin fuerces, como l'airón que lu azotó.

La paisana siguía en vela, coles llagañes moyaes poles llárimas qu'emprincipaben asoleyar. Rasgába-y el coral ver sufrir d'aquella manera al ser que tanto quixo.

Ella morría suplicando un sofitu que nun llegaba. La xente de la cai pensaba que taba alloriada. Y sí, tábalo. Pero yeren ellos, los que se pensaben sensatos, los mesmos que la volvíen chiflada.

Nun s'atrevió a dicí-ylo al fíu, porque depués de la última vegada que lo fizo, fai namás qu'un par de díes, tomóla por una vieya lloca que tenía que meter nel asilu. Eso facíala tremar entovía más.

L'arbolón y la vieya, mirándose ún pa la otra, texeron un filu per onde viaxó un besu caberu, murniu, triste... Yera quiciabes un puntu y final a toa una existencia xuníos, como'l mar a l'arena.

Dambos dos respiraron el golor de la muerte cuando l'árbol dexó cayer el pesu los siglos enriba la tiesta del fíu la paisana que diba a buscar un médicu pa la ma.

SEÑALDÁ

Hai una fonte d'agua salao
como les llárimas d'un arrepentíu,
qu'al pasar pel gargüelu
tien el regustu amargu.
Como si se llambiera l'estoyu l'alcordanza,
atacáu de pasaxes
que'l tiempu enxugó
como un figu pasu.
Naz nel monte l'alma,
al pie les penes que lloren polo sufrío,
y les alegrías qu'un día parieren
una felicidadá que ta curada
como la yerba na tenada.
Paso xunto al manantial
y una gota muéyame los llabios.
El corazón engúrriaseme
como la piel d'un vieyu.
Les ferías ábrense
como'l día en que se ficieren,
y un verxel de sentimientos
tropiecen ente sí, enriédense
y texen nuna tristeza que m'afuega.
Y asina fasta que los güeyos

fartucos de vomitar agua salao,
dixen de mirar p'atrás
y entamen empobinar pal güei
que quiciabes mañana
sedrá un nuevu chorru de señaldá.

LA MUJER Y LA FUEYA

L'aire xiringaba la fragilidad de les fueyes no alto la castañal. Entamaron a cayer les más ximelgaes, les peor trataes, les que taben más ensuches. Toes menos una que se resistía too cuanto podía...

Mezcláronse coles del roble que taba al pie y xuntes fundiéronse nun ritual de murnia soledá, esperando que daquién frayara aquel silenciu, faciéndoles cruxir... Yera'l so final.

La seronda dexábase esnalar pela viesca mentes aquella fueya, nacida pa viaxar, arrenegaba del so destín caducu, qu'aneciaba con camudar por ún que nun tuviere final.

Suañaba con tornase perenne... eterna como l'aire que nun la dexaba de ximelgar.

Asina pasaba los díes, agarrada al tueru que la taba matando de fame, coles fuerces qu'amenaciaben esmorecese en cualquier momentu. Esperando daqué que la salvara de morrer na pila collicies que ya reposaben al pie la castañal...

L'iviernu quería acabar con suaves falopios que tiñeron de blanco l'alfombra de fueya seco qu'aquella mañana quexárase so los pies d'una mujer qu'aportó sele, pente la arboleda...

Les cicatrices de la penuria tatuaron profundes arrugues naquella cara plagada de tristura y dolor a partes iguales.

La fueya qu'agonizaba no alto l'árbol, entamó a volar y foi a enredase na prieta melena d'aquella muyer.

Empobinó'l so caminar, lentu como'l tiempu que nun pasa cuando les penes nun s'escaecen, haza'l final de la viesca.

La fueya arguyosa güeyaba a les sos hermanes, qu'acababa dexar nun pasáu al qu'examás nun diba a tornar. La muyer empincipió a asolecer cuando empobinó los sos güeyos al cielu, haciendo del sol el so verdaderu reló. Talo paecía que taba namoriscada y fuere a conocer al so amáu per primer vegada. Una corriente ñerviosa percorrió la so médula y fíxola tremar.

Pero... nun yera ella denguna enamorada. L'amor de la so vida tuvo más de venti años texéndo-y una bufanda de penes que la taba afogando. Ya nun-y quedaben llárimas que llorar. Tenía'l corazón arrugáu como un pergamín y secu lo mesmo qu'una abla na del añu pasáu.

Dende'l casamientu nun foi capaz a topar dalgo tranquilidá nel hogar. Nun yera quien a escaecese de los palos que-y diere l'animal que tenía por maridu, nin de los que-y solmenaría si apostaba por tornar. Yá nun había marcha atrás.

Mirando'l reló pensó que yá faltaba poco pa les cuatro la tarde. Apertaba un billete na mano.

El xilbatu'l tren amestóse col xuxuriu les fueyes, el llatíu'l corazón y el suspiru de la fueya necia.

Sentóse a esperar enriba una piedra tan fría como la so sangre, mentes que la fueya asolecía pente'l pelo la muyer.

De sópitu'l cielu tornóse buxu, paecía lo cabero d'un mundu y l'empincipiar d'otru.

Ceo volvió a oyise'l xilbaltu, esta vegada muncho más cerca...

La muyer levantóse col billete na mano.

La cabeza'l tren asomó pente la curva, la muyer sorrió, espurrió los brazos y abrazóse a elli entregando la so vida a la eternidá.

El so cuerpu inda caliente, fundióse col fieru de la vía, dexando l'alma esguilar pela fumareda'l silenciu agarrada a aquella fueya que viaxaba per primera vegada na vida.

Xuncíes per un mesmu deséu pasaron per enriba toles torques terrenales, toles penuries... Tol sufrimientu caducó, quedó baxo tierra, o nel fondu'l mar... El dolor morrió. Elles tornáronse eternes.

La muyer y la fueya dexáronse añar pol primer soplú de primavera.

UN SUSPIRU PA QUERESE

Nun foi casualidá
que ñacieren al empar.
Condenaes a medrar
una a espaldes de la otra,
ensin poder vese.
Delles veces
el destín traicioneru
escome la distancia que les separa
y tienles xugando una cola otra.
Lleguen a tar tan cerca que puen hasta golese,
pero ensin poder vese.
Almes ximielgues d'una hestoria
na que'l puntu caberu
sedrá'l que les presente.
Apenes un suspiru,
un migayu de tiempu
sedrá'l que tengan pa quere se.
Asina ye como la vida
s'entrega en brazos de la muerte.

LA CULPA

¿Quién-y arrancó llárimas al mio amor?
¿Quién-y aplastó'l corazón?
¿Quién, de duelgu infinitu, lu emborrachó?
¿Quién camudó'l so dulce mirar
en solombra de pena
y desconfianza eterna?
Siento sal nos güeyos.
Tan secos, sin agua que llorar.
Los cristales nel sangre córtlenme les venes.
La culpa asoma pente los rayos de sol,
Darréu, xuega a escondese
tres les cortines de la nueche.
Y asina dizme que de tanta malura,
la culpa namás que la teo yo.

RETAYOS COSÍOS

Torné pa casa mio ma. Les cosas nun salieren como camentare y tuvi d'averame al calorín de los mimos de mama y al abellugu del llar que me viere colar quantayá.

La mio llamada telefónica avisando de la mio vuelta albortó la sorpresa cuando apaecí al otru llau de la puerta. Foi mamina la qu'abrió. Nun pudimos aguantar dientro los güeyos un par de llarimines y entamamos a coser nel aire les andances d'una dómina, a la que-y quitamos los reproches, y que nos caltuvo lloñe a una de la otra. La faladera enredóse coles hores y cuando quiximos danos cuenta, la nueche echó la cortina y emburrióme a descansar pal quartu que, magar marchare de casa, emprincipió a usar mama como rincón costureru... Ellí pesllaba'l tiempu llibre, secuestrando la vista pente los filos, los puntos y les aguyes...

Asina foi remendando la solitú na que la dexé cuando me subí al llombu del mio egoísmu y con cuatro perres bien aforraes marchare a la gueta de los suaños.

Cásique too siguía igual qu'entós: la máquina de coser tapada con un faldón pa que paeciera una mesa-camilla, les muñeques de cuando yera guaḥa, les semeyes escarabayaes pola humedanza del tiempu...

Púnxime a echa-y un güeyu al llabor que tenía entretenida a mio madre naquel improvisáu requexu pa coser, y atopé delles prendas que parecien querer escapase del costureru. Una falda

con estampaos amariellos, una camisa a xuegu y una chaquetina de llana marrón... Entós atopé'l coxín de colorinos que me regaló aquella neña de la que se preñó pa siempre la mio alcordanza, quiciabes porque enxamás nun fui quien a entender por qué nun la dexaben xugar.

Anque fixera muncho desde eso asocediera, el teyáu de la mio memoria caltenía vivu'l día en que Marina apeció sorridente con un brazáu de coxinos paxareros y pequeñinos pa que los usáremos d'acericos.

Amelia, Lucía y yo punxímonos percontentes y prestónos en forma aquel regalín, aunque casi chiflamos al nun saber cuál d'ellos escoyer.

Asina yera como Marina nos daba les gracies poles migayes de tiempu que compartíemos con ella.

Aquella tarde subí corriendo les escaleres que me llevaben al quintu pisu, lo cimero del edificiu onde vivía colos mios pas, y casi ensin aliendu, pero al empar toa enchipada, enseñé-y el coxín a mama. Como nun sabía coser y amás dábame pena maltratar aquella cosa tan suave y mullida col fríu aceru de les aguyes, camenté da-y un usu más melgueru. Asina que coloquélu xunto a l'almuhada. Mientres lu acariciaba, venía Morfeo seliquino a recoyer los mios suaños y inquietús.

Marina vivía colos sos pas nel bloque d'enfrente, tamién arriba del too. Tábemos al mesmu altor y al empar mui lloñe...

Los coxinos que nos regaló taben fechos por ella. Yera percuriosa coles aguyes, non en baldre, dempués de salir d'escuela, pasábase les tardes nun taller de costura echándo-y un gabitu a so madre que trabayaba pal modista del pueblu.

Tolos díes, de la que tornaba pa casa, namás la víamos aportar al barriu, pidíamos-y que se quedara a xugar con nosotres pero, cuando Marina enfocaba'l so portal, miraba en tientes pal últimu pisu y, si detrás del visillu había una solombra que dibuxaba la silueta d'un ogru, entós entainaba pa casa. La sonrisa escurriáse-y pente'l miu y la vergoña desviaba la trayectoria de la so mirada que yá nun podía cruciase cola nuesa. Aquello emborrachaba de pena les nuses almes inocentes.

Nun sabíemos bien lo que pasare ellí arriba, pero camentábammos que nada bono yera.

Cuando lo contábemos en casa, facíase un silenciu fatu y naide agarraba'l filu acabante de soltar la nuesa esmolición. Yera como si a los pas los dexara mudos y tochos la medrana, como a Marina, o la vergoña, como a Marina, o la indiferencia... como al restu del vecindariu.

Dacuando, la xornada nel taller de costura yera dalgo más curtia y si amás nun había solombra espantando'l sol de la ventana de Marina, desafiando al destín, quedábase a xugar con nosotres.

Yera perprestoso vela rise, como si-y acabare d'iguar un vistíu de fiesta pa la so carina de neña de doce años y lu estrenara con procuru como ropa de domingu.

La sonrisa de Marina brillaba como plata de lluna al lliberarse del so cautiveriu. Queríamos alcontrar la llave que pesllaba la so neñez pa echala al fueu y que se derritiera coles llames del infernu, pa qu'examás naide nun puidere apagar la sonrisa de Marina.

Nos tres años que la neña llevaba viviendo nel barriu, foron contaes les vegaes que la vimos rir.

Los güeyos de Marina encerraben duelgu, aunque enxamás nun los vimos llorar. Los llabios de Marina curiaben nun dexar salir la verdá que se revolvía dientro. Les mexelles de Marina nun conocíen más besos que los nuesos.

Amelia, Lucía y yo fuimos cosiendo los retayos de la vida de Marina a les nueses. El misteriu que siempre la arrodiaba envolvíanos a les cuatro nun duviellu col que queríamos texer un futuru xuntes.

Unu d'esos díes nos que'l puntu caberu lu taba poniendo la sonrisa de Marina, enantes de tornar pa casa, pidímos-y que nos enseñara a coser y asina poder iguar coxinos asemeyaos a los que nos regalare y al empar poder usalos como acericos, talo ella nos dixera. Marina animóse y díxonos qu'al otru día pediría-y permisu al modista pa que nos dexara tar un cachu con ella nel taller y asina pudiéramos güeyar lo qu'ella fixera. Sería l'entamu d'unes clases que nos daría nos díes venideros...

Con too y con ello, enllenen d'ilusión, esperámosla al otru día delantre'l taller y, cuando vimos qu'entraba la madre sola, estrañonos abondo porque solíen aportar xuntes. Entrugámos-y pola neña y díxonos que Marina taba mala de varicela. Que yera percontaxioso y que nun debíemos dir a vela.

Yera muyer de poques pallabres que davezu escondía los güeyos detrás d'unes gafes escures, aunque nun fixera sol, y malapenes se la atopaba falando con daquién.

Pasaren los díes, les selmanes y cuásique un mes magar la malura de Marina. Abultábanos abondo. Y pa con too, como la madre siempre nos dicía lo mesmo, que taba meyor, pero tovía nun taba pa salir, dempués de da-y munches vueltes a la tiesta

decidimos dir a so casa, dalgo qu'examás nun ficiéremos enantes, p'animala un pocu.

Subimos les escaleres empinaes que llevaben al quintu pisu y, cuando aportamos a la puerta, nenguna de les tres s'atrevía a llamar. A la fin, foron los mios nudiellos los que golpearon la madera que golía a fríu silenciu. Otra vegada volví a da-y... Pasaren cinco minutos y, cuando tábemos a piques de colar, seliquino abrióse la puerta. La clarixa mordió l'escuru pasiellu de la vivienda. La pantasmal imaxe de Marina qu'apaeció delantre nós tovía ta grabada na mio retina.

La plata de lluna nun brillaba sinón que teñía de mieu una sorrisa muerta.

Los llabios nun falaben, a la escontra, suplicaben que marcháremos rápido d'ellí, enantes que tornara'l padre y nos viera de faladera con ella.

Les mexelles, tatuaes coles güelgues de los golpes, nun resistirien el roce de los nuesos besos...

Darréu, con un portazu, refugó'l sofitu que-y rogamus recoyer...

Llueu supiemos que de los últimos xuegos que Marina cosió a les nueses vides fuere testiga la solombra que nun se dexó ver, detrás de la qu'acechaben los güeyos d'un ogru escondíu...

Yera cuestión de tiempu que Marina desapareciera del barriu. El restu de la familia tamién. Naide entrugó por ellos. Pero nosotros echábamosla muncho de menos.

El bultu qu'esponxigó dientro'l pechu nun nos dexaba alendar, tenía la forma d'una culpa inocente, que malapenes el tiempu foi quien a curar.

Tuvieron de pasar más de nueve años pa qu'una mañana cualquiera la atopare nel mercáu d'una villa vecina.

Marina taba mercando un vistú azul como'l cielu despexáu. Camudárase nuna moza perguapa, que taba acompañada d'un mozu bien saláu. Les dos nos punximos percontentes. Había muncha xente alredu y malapenes yéramos quien a falar curioso. Asina que-y pedí la so direición pa escribinos y contanos el rumbu de les nuses vides.

Darréu, Marina escribió nel aire una despidida cola plata de la so sorrisa... El mensaxe, ensin lletres, nun yera difícil de lleer... El mieu sigúa ensin dexala xugar connigo.

LA ILUSIÓN

Busquéte pente la solombra la lluna llena,
quise atopate
arreblagándome per encima toles torgues.
Esperéte como una solterona
que nun pierde la fe
n'alcontrar l'amor de la so vida.
Delles vegaes
pagué por tenete a la mio vera,
anque namás
por un ratín fuera.
Cuando a la fin,
les mios manes
son a palpate,
tórneste nidia,
escúrresteme pente los deos
y entós
vuelvo a buscar alloriada,
pente la lluz del sol
y la solombra la lluna llena,
un migayín d'ilusión.

LA NUECHE

Cuelga la lluna de la pica d'un par d'estrelles,
de dos antorches,
nacés pa vencer una escuridá
que se rinde ante la so lluz.
La nueche españa y escupe negrura
y murniu silenciu,
qu'entra pelos güeyos,
y manca fasta fender la cañada.
Nun hai fueu que caliente esti fríu.
El duelgu pesa na alma
como la llábana que tapa la tumba nel cementeriu.
Reviéntala en cachinos, muchos y piquiñinos
imposibles de xuntar.
La tristura cristaliza en dos perles
que baxen peles mexelles
camín del mar.
Nuna danza mortal bailen coles foles
qu'a la vuelta chísquenme los güeyos,
faciéndolos, de nuevo, llorar.
Nun hai consuelu pa tanta pena,
yá tán marchando cola mio neña,

tan guapa y pequeñina que yera.
Nun hai lluna, nin estrella,
pero pa min sedrá siempre...
... nueche eterna.

LES CARTES

Los deos de Rafael enredábense tremosos pente'l pelu que-y morría enriba la nuca. La entruiga que lu taba escomiendo xugaba coles solombres de l'alborada del primer día de payares.

L'agua golpeaba necio los cristales que lloraben el duelgu de les ánimes en pena, nuna danza pente l'alcordanza de los qu'inda tán vivos.

—¿Tará riendose de mi la xitana moza de la feria? O a la escontra, ¿aquellos güeyos prietos dixerón verdá cuando espetaron nos mios el mieu a que aportare'l día de güei?

«El día unu de payares vas recibir un par de cartes. Una aportará a la to casa pa enllenala cola lluz d'una bona noticia pa ti. La otra, por embargu, y sabráslo pol color berenxena del sobre, ha traete nuncies que nun querrás lleer..»

Asina darás-y cumplimientu a la profecía que mientres sieglos escarabayó'l tiempu avisando de que sedría'l fiu de Manuela la de Sindo, quier dicise, tu, el pimer mortal que s'atopara en semeyante encruciyada. Namás podrás escoyer una de les cartes y tendrás que quemar la otra hasta que nun queden más que cenices que les esparda'l vientu. Alcuérdate bien d'ello, Rafael. Una y namás qu'una sedrá la que tendrás de lleer».

Nun yera Rafael nengún neñu y enxamás nun creyera un res en coses de bruxes. Siempres dicía que yeren coses de tochos. Pero a los sos cuarenta y seis años inda vivía col mieu a la muerte, que medraba sobremanera cada día que pasaba, a medida que se diba escomiendo'l camín que lu llevaría a ella. Esa medrana persiguiéralu de manera fiel, como'l rabu al raposu, magar que siendo guañe, un día de la que diba pa escuela col so insepartable amigu Pedro, ésti morriera atropelláu per ún de los pocos coches que pasaben perellí. El fechu de ver cómo los papos roxos del so collaciu se camudaron, nun tris, en pelleyu blancu y fríu fixo que-y medrare pente los ocho añiños que tenía por entós el mieu a la sorpresa, a la falta de previsión, al nun saber qué ye lo que va a pasar y sobre too... a la soledá, que foi lo que-y dexara la muerte cuando-y arrancó de sópitu al meyor amigu. Enxamás foi quien a texer una amistá como aquella. Dende entós nun dexara de tener perceguera a too aquello que nun tuviera vida, llegando a pintar delles piedres con colores y dibuxos bien paxareros pa que dexaren de parecer seres inertes.

Con too y con ello nun pudo evitar que se forxaren los fierros de la xaula na que lu taba encerrando'l mieu a morrer.

La xitana moza y perguapa púnxolu ñerviosu cuando, na feria del pueblu vecín, s'acercare a elli pa entruga-y si yera Rafael, el fíu de Manuela la de Sindo, llevándo-y les nuncies de lo que diba a pasar un día de Difuntos...

Rafael estrellóse cola lluz del día que malapenes s'escurría pente la cortina d'agua que vomitaben les ñubes y entamó a contar les hores que faltaben pa que la cartera-y cebare'l buzón de so casa.

Alrodiu les once de la mañana'l caxón tragó'l par de cartes que la repartidora-y metió sin interés...

Los deos dexaron d'enredar pente'l pelu ya inda tremosos emprinciparon a tropezar coles cartes. Una yera blanca, la otra morada com'una berenxena.

Pensó n'echalo a suertes y dexales cayer dende l'altor de la so tiesta y elixir la que cayera mirándo-y pa los güeyos, esto ye, coles lletres del so nome bocarriba, de frente, lo mesmo que'l valor o la medrana.

Por embargu, la floxera que-y entró pel espinazu empobinólu a garrase a la carta que, pol color, y haciendo casu de lo que-y dixera la xitana moza, tendría de traer la noticia meyor. Púnxola a la escontra de la lluz qu'acuchellaba'l cristal del ventanal, col determinín de lleela ensin abrir el sobre y asina, en casu de que nun-y gustare lo que trayía, poder quedase cola otra carta. Pero, como-y paecía qu'eso yera xugar puerco col destín, decidió abrir namás la carta blanca, entendiendo que sedría la que menos torgues-y tendría de traer.

Seliquino y con procuru, entamó a gatuñar el llateral del sobre, lo mesmo que'l gatu s'agarra al duviellu pa tirar del filu d'una de les sos siete vides.

Los deos violen el cachu que queda por romper y topen la fueya que se dexa cariciar pola mirada de Rafael...

«La muerte nun tien color aunque la vistan de prieto. Nin ye agua por munchos ríos que la lleven al mar. Tampocu ye llengua de fueu d'un infiernu infinitu. La muerte namás ye'l puntu caberu de la hestoria de la humanidá qu'entamó a escribise col engañu del pecáu orixinal y la promesa d'una vida eterna. Pues

asina sedrá a partir d'agora la to vida, Rafael: ensin final; ensin sitiu onde pueda abellugase'l mieu a morrer».

Aquelles lletres tremaben mentes agonizaben afogaes por mor de la fuerza conque les manes de Rafael les apertaben, que tuvo de sentase nel escañu de la cocina pa coyer fuelgu. La mirada navegaba ente'l escepticismu y el credu. Ente'l mieu a la burla y la bondá del regalu d'una vida pa siempres, fecha por un dios que se quixo apiedar d'elli.

Yá nun había prieses, agora too podía esperar... Lo que-y sobraba a Rafael yera tiempu.

Y eso foi lo que dexó pasar: los años... Talos como los ochenta que tal día como güei mírenlu dende l'otru llau del espeyu, devoliéndu-y la semeya de los ciento ventiséis años qu'arrastra... Xunto a les ganas de morrer.

El cristal acribiyó-y la conciencia y clavó-y un interrogante que-y fixo sangre nel corazón.

«¿Qué fixiste col tiempu ensin final? ¿Qué fixisti cola vida ensin horizonte? ¿Qu'algamasti elixendo la bona noticia? ¿Ónde ta la xente a la que quixisti, Rafael? ¿Qué foi de los planes de boda que tenies con aquella moza que dexasti que se cansare d'esperar? ¿Ónde tán los fíos que nun quixisti tener, Rafael?»

Mañana van cumplise venti años que morrió Miguel, el to hermanu ximielgu. Cuando la caxa yera comida pola negrura de la muerte inda caltenía la humedá del besu y les llárimas de la muyer que, yá vilba, siguía queriéndolu como cuando yeren un par de mozos.

Recibió sepultura arrodiau de fíos, nietos y bisnietos. Despidiérenlu les tierres que llabró y a les que-yos dio vida mentes tuvo salú; los cuadros que pintare y les cases qu'ayudó a llevar mientres trabajó...

Él morrió, sí, pero la so vida tuvo enllena de coses y xente que falará d'elli eternamente».

Entós Rafael lloró como un guañe y los ciento ventiséis años estrelláronse na so cara cola saña d'un crime y mostráron-y recales d'una vida que nun quixo compartir colos demás. Cególu l'egoísmu y quixo que tolos años del mundu fueran namás que pa elli. Y asina vivió una vida ensin mieu, pero ensin sueños. La falta d'una llinia nel horizonte onde empobinar la mirada na alborada, al esconsoñar, fíxolu escaecese de dibuxar planes y metes que superar, llunes por algamar. Agora taba secuestráu por una vida ensin puntu caberu, enllena de güecos que la xente-y foi dexando al morrer, vacia d'ilusiones por pintar.

Nunca nun tuvo priesa por vivir, too podía esperar pa dempués; lo que-y sobraba yera tiempu a Rafael. Y el tiempu fíxose pereza, modorra que nun lu dexaba finar lo qu'entamaba. Y asina llegó hasta equí. Vieyu, solu y con tola vida perdelantre. Porque la carta falaba d'eternidá, non d'una xuventú eterna.

Rafael apuró'l vasu vinu que tenía delantre, moyó los llabios y púnxose a revolver nel caxón que llevaba ochenta años peslláu.

En llugar de quemar la carta que nun elixera, la de color berenxena, talo como-y dixera la xitana moza, guardóla nel silenciu de la escuridá d'aquel estoyu que güei va volver a ver la lluz.

Los deos tremaben como fai ochenta años, pero non pol mieu sinón pola vieyera infinita.

La desesperación de Rafael cada vez que pensaba que taba condenáu a arrastrar los sos pies escosos por una vida eterna empobinólu a romper la barrera de lo prohibío.

Subió la persiana del cuartu pa dexar pasar la clarixa que malapenes preñó la llectura de la carta morada.

«Regaléte una fueya en blanco, ensin puntu caberu, pa que pudieres escribir una vida ensembre y pa siempre.

Púnxite na mano la realidá d'un sueñu imposible de tocar por nengún mortal.

Maté'l guxán que t'engurriaba l'alma pa que nun tuvieres mieu a morrer.

Ensin embargu nun entendisti'l mensaxe y dexasti que'l tiempu pasare a lo fato y nun tuvisti arte pa dibuxar la llinia d'un horizonte naquella fueya desnuda.

Siempre te paeció que too podía esperar y fuisti d'equí p'allí. Cuando te quixisti dar cuenta yeres un guaḥe arrastrando una vieyera eterna.

Nin amor, nin fíos, nin compromisu que t'amarrare a la vida a la que dafechu tas selláu por una bruxería que lleva ochenta años enredando contigo.

Si tas lleendo esta carta ye que nun tuvisti mieu a probar el venenu de la tentación y dístite cuenta de la to equivocación y agora pensarás que la vida ensin muerte, lloñe de ser un regalu, ye una condena, la peor pesadiella...

Dexástite cortexar pola vanidá y agora daste cuenta que les coses nun son lo qu'aparenten. La carta bona, nun lo yera tal.

Saber que la vida tien un final fáela muncho más guapa y provechosa.

Nunca nun ye tarde pa deprender a vivir. Enxamás. Y agora dexa de llorar y ponte delante l'espeyu. Da-y la mano al mozu de cuarenta y seis años que ta al otru llau. Esto pue que nun seya namás un cuentu, una ilusión, una pingarata de fantasía pa espantar les pantasmes del primer día de payares...

Abri la puerta Rafael, que tán picando, y ye Miguel, el to hermanu ximielgu, l'otru fíu de Manuela la de Sindo; que tien daqué que contate...».

L'HORIZONTE

Hai una llinia
que paez
lo cabero d'un mundu,
y l'emprincipar d'otru.
Siempre se dexa ver lloñe,
anque paeza
qu'a poco que t'espurras
la pueas tocar.
Faite duldar
que la tierra sía agüevada
y empobina los sentíos.
Nella espétense los suaños
y les ilusiones.
Les mesmas
que dacuando
dan la vuelta
y retornen pela sienda
na que viaxaron,
pa quedase na alma
del que salieren.
Hasta otra vegada,
na que los güeyos divisen

esa raya máxica,
onde se pierde'l güei
y entama'l mañana.

L'ARREPENTIMIENU

Tien el vezu tapecese
baxo'l gris de la vergoña.
Siempre acecha na solombra.
Quietu, arrogante,
güeyando cuanto facemos,
al quite dalgún pecáu,
cualquiera equivocación.
Vixilante perpetuu,
paciente perenne,
enxamás baxa la guardia,
esperando topar
aquello que nun tuvo que soceder
...pero qu'al final... xorreció.
Entós, de sópitu,
sientes el filu la gadaña
segate la garganta
y milenta cristales
plagaos d'aristes,
naveguen pente la saliva qu'escupes
ente la humildá y la humillación.
Talo ye'l dolor,
que sientes una dentellada en medio'l corazón.
Les llárimas mueyen una realdidá

que fai ridícula tola ficción.
Como sentimientu que ye
naide lu fue quien a ver
pero cuando se fai presente
pue hasta mazcase
la pena qu'arrasta...
La estela qu'aposienta tres el so pasu,
fai surcos bien fonderos nel tiempu,
poro, tien por nome... arrepentimientu.

ENSIN LLUZ

Miren pal cielu los carbayos, miren pal cielu les castañales... miren pal cielu mientras enllenen de vida esta viesca, condenada a morrer dalgún día a manes del que más puxe por ella pa facela madera, fueyes o astielles; como les que van prender la llume que tendrá d'aclarar les duldes que na mañana de güei atraviesen la mio cadarma col filu de milenta espades.

Miren pal cielu. Na mesma direición que los mios güeyos qu'anden a la busca de rempuetes que seyan quien a desenredar les entrugues peles qu'añeró la tristura de l'alma.

Miren pal cielu escargatando pente lo místico de lo que nun se ve, queriendo atopar eso que nun pue faltar, como l'aire pa respirar, cuando pruye desplicar lo que desobedez a la razón. Lo que nun ye posible tastiar nin saborgar nin güeyar, pero que se fai sentimentu, namás si se piensa nello ensin pensar, presllando los güeyos y abriendo l'alma dafechu.

Miren pal cielu como les oveyes pal pastor, siguiendo'l camín que dibuxa'l vezu, la costume, la buelga d'otros pasos. Toos miramos pal cielu... pero inda nun soi quien a saber qué buscamos nelli.

A la fin llegó'l día. Güei tien de ser l'estrenu de la obra pa la que me tuvi preparando toos estos años. Güei vienen los mios pas a veme.

Los mios güeyos, frente a los que s'estrella la lluz de l'alborada, nun fueron quien a presllase en tola nueche pela que culebrió l'alcordanza dafechu...

El día de la despidida mio ma taba allegre pol proyeutu qu'entamaba, al empar qu'atristayada porque me diba de casa. Sequé-y con un besu la llárima que-y viaxaba pela mexella... La sal apegó-se pa siempre nos mios llabios.

Darréu mio pá estrapayóme nun abrazu secu y fuerte como elli. Aguantó como pudo la emoción, anque nun fixo nada por disimular l'arguyu pel que bilordiaben los últimos conseys de padre serenu.

Yera un día d'orbayu necio. Anque llueu aportara'l calor de milenta soles, la borrina tardó en desapaecer de la ramasca de la mio moceda, secuestrada por otra bayura nueches en vela, fasta que cedieren los fierros, dexando al debalu la esperanza, la fe y la caridá, que dexare miagando a la puerta casa.

Nun foi cenciello emprincipiar una vida lloñe de la mio familia, pero deprendí a arreblagame penriba l'alcordanza y escargaté fondero nos llibros siempre abiertos qu'ensin vergoña dala m'entregaben tolo que teníen dientro.

L'amanecer xunciérase a lo más prieto de la nueche pel filu espiritual del estudiu y la reflexón, qu'unas vegaes valía p'afogar les entrugues coles que dacuando s'atragantaben les mios entenederes; surdiendo de sópitu'l pruyimientu d'allumales cola lluz

de la razón. Por embargu, otres veces esi filu texérase ensin aparar penriba la enredadera, escureciendo'l sol y escondiendo la lluna.

Ún de los consejos que mio padre me diere xunto al abrazu secu y fuerte foi que nun dexara que les duldes m'amiyaren y punxeren llendes al horizonte per conquistar. «Nun hai requexu nel que les solombres vivan eternamente. A la fin el rellumu aporta pa esclarialo too».

A lo primero metíame mieu la escuridá qu'anubriaba cuasi tolo que m'arrodiaaba, pero fixi casu a les sabies pallabres de mio padre y garréme a la semeya del horizonte que colingaba del cabeceru la cama; yera entós cuando conquistaba la lluz de la que me falara.

Magar qu'emprincié a facer usu d'eso que nomen razón, andaba, o meyor dicho, equilibraba pel senderu de la verdá, talo como me camentaren en casa. «Nun digas mentires, fíu, que les carga'l diañu. Deprende a usar la verdá como sofitu pa la to conciencia, que tendrá de ser l'almuhada na que reposen los tos suaños», dixérame mio madre namás que me viera a piques de perder l'equilibriu...

Lo qu'entós yera disciplina convertilo nun vezu, que terminó cuayando nuna forma de vida. Poro, facía lo mesmo que les oveyes col pastor. Siguíu ensin más. Apostando dafechu por creyer... na verdá.

Siemprens tuvi mieu a la penitencia. A la lleición nun deprendida, al calor del infiernu y al fríu de la soledá... La convivencia naquel colexu empobinóme a semar amistá que col tiempu espolletó, polo que tuvi de recoyer bonos collacios, d'esos que duren más allá de la propia existencia. D'esa estaya d'amigos surdiere dalgo que s'estremaba en forma de lo que yo conociere fasta entós. Como nun entendía un res de lo que me taba pasando guardélo con pro-

curu nuna caxina... Mientras reposaben na escuridá presllada d'un estoyu les mios inquietudes yo siguía p'alantre dafechu.

Prestábenme a esgaya dellos testos que tenía que lleer, esbillar y deprender. La hestoria de la teoloxía yera de xuru l'asignatura que más me llamaba l'atención, porque s'estremaba abondo de la que yo deprendiera na escuela.

Pero no que más inclín punxi foi na filosofía. Foi la que m'em-pobinó a tar tol día especulando con teoríes y realidaes, fasta que la enredadera que taben texendo los mios camientos amenazaben con apretame'l pescuezu. Con too y con ello, pasábenme bien rápido les hores naquel sitiú, onde entrare pa deprender a interpretar. Quería paeceme al mio ídolu que tanto admiraba dende guañe. Yá de bien neñu, con tres añinos namás, vilu colingando de la paré d'un hospital. Lloré ensin consuelu y ensin ésitu dalu pa que me dexaran coyer al paisanu que taba ellí colgáu.

Dempués, yá de mozu y ellí dientro, estrelléme cola riestra normes inventaes polos homes pa facer del camín un braeru sacrificiu. Enxamás nun algamé a comprender el motivu pol que se punxeren tantes torgues pa ser probe de perres y ricu n'espíritu.

Les mios reflexones diben aparar siempre nel convencimientu de que, pa llograr algamar la lluna, nun hai por qué pegase coles estrelles. Los prexucios son como los ñubarrones que nun dexen entrar la clarixa per nengún requexu y terminen por vomitar la bayura d'agua puerco que nun pue caltener dientro, penriba la nuesa cabeza, quitándonos les ganes de persiguir suaños y quimeres. Y aquello taba plagao de prexucios fatos...

Na institución enseñárenme a dixebrar la mio esistencia. Per un llau taba lo que saborguie enantes de tirame de cabeza al proyeutu y, per otru, taba lo que nun me dexaba paladiar la mio rea-

lidá presente. Lo que me llevaba dacuando, ensin remedi, a mirar de regüeyu lo que facía la xente civil. Vivir ensin más...

El primer día que recibí la visita de los mios pas facía un sol que cayíen los páxaros de calor. Dexaren el coche nel pueblu y subieren caminando pela cuesta, pindia como un deséu, aportando escosos de fuercies, pero enllenos d'ilusión. Queríen demostrame que pagaba la pena'l sacrificiu con tal d'allegase a u taba'l so fíu. El so únicu fíu. Punxeren en min munches esperances y enxamás nun perdién la fe no que queríen. Nun podía defraudalos, asina que convertime nel meyor estudiante de la promoción. Too yera poco si a la fin vía a los mios pas contentos y satisfechos.

Dempués de morrer la mio hermana a los pocos meses de ñacer, d'una enfermedá pa la que gracies a la ciencia hai vacunes a día de güei, concentraren na mio persona tol enfotu por ser los mejores padres y facer de min un home del que presumir. Pensar nello puxaba por mi toles mañanes.

Mientras cuayaben los díes y con ellos los propósitos, estos diben encadenándose un tres d'otru al traviés de los meses y los años.

Nel cuartu añu de carrera, una mañana de xineru, alrodiu'l meudía, avísenme d'una llamada urxente pel teléfonu. Yera mama. Mio padre taba grave nel hospital. El corazón emprincipió-y a vaguiar y a llatir con pereza, parando dacuando. Quixo dexar de trabayar. Pero mio ma, que taba al pie, nun lu dexó y empobinó a pidir ayuda con urxencia. Lloraba y nun quería tar sola. Yo pidiera dispensa nel centru pa dir a da-y consuelu. El permisu nun llegaba y mio padre empeoraba.

Mientras mio pá taba a piques de morrer, quiciabes rindiéndose ante l'últimu soplu d'agonía, yo tenía que seguir pel estrechu senderu de la obediencia y someteme a la xera d'iguar un trabayu

que m'habíen encomendao pa poner a preba la mio formación. Yera la mio primer preba de fueu y, si me xamuscaba, sedría la quema de tol sacrificiu que los mios pas fixeren fasta'l momentu.

Nes lletres que punxe naquel escritu que los maestros m'encargaren asomaben los consejos de padre serenu. Subí per ellos, como peldaños d'una escalera. Miré otra vegada pa la lluz que colingaba del cabeceru la cama y esperé a que me dixera daqué. Una y bones yera l'entamu del ramal pel que caminaba la mio existencia.

A la fin diéronme la llicencia pola que tantu clamaba y garré'l tren p'allegame xunto a mio ma. Lo que paecíen les últimes boquiaes de quien me diera la vida taladráronme'l corazón ensembre. Cuando m'averé a papa, sentí'l fríu aliendu de la muerte entrar pelos poros de la piel y dalgo que nun yera a esplicar ráxome de la cabeza a los pies, ensañándose enforma al pasar pel pechu y l'estómadu, dexando un duelgu que, por díes, aumentaba de pesu. Cuando retorné pal centru, guardélo tamién nel estoyu, xunto a lo otro.

Dempués de que mio pá tuviera xugando cola muerte varies selmanes, l'esfuerzu de los médicos y les poques ganes de morrer que tenía elli llograron que la operación lu sacare de la gravedá y qu'empobinare ceo haza la meyoría que tuvi la suerte de tastiar les ñavidaes siguientes, que pasé colos mios pas. El sufrimientu pasó factura y fíxose materia nes engurries que-yos surcaben la pelleya. Aquellos díes la vieyera que los envolvía paecía esnalar pente'l fumu negro que vomitaba la chimenea y que terminaba por revolvase pel tendeyón como esperando a que yo marchare, pa metese dientro casa otra vegada.

N'acabando'l día Reis volví pal centru. Pasaría muncho tiempu fasta que volviere a salir d'elli. Pensélo abondo, fueron munches les nueches que viere pasar colos güeyos abiertos como lluceros de lluna enllena, pero a la fin fíxelo y una tarde callandino abrí l'estoyu onde guardare delles coses de les que me pruyía falar, pero que me daba mieu asoleyar. Les solombres del confesionariu amedrentábenme y atopé nos paseos de la meditación un llugar más afayadizu pa poner al ventestate los mios y les duldes colos que seliquino entamé a falar.

Delantre mio tropezaben a toles vueltes dos «realidaes» estremaes enforma pente sí. Una yera la que podía goler fasta colos güeyos zarraos y la otra la que namás yera quien a ver col sofitu del maxín. Una yera la verdá, la otra la fe.

El camín pel que teníen de pisar los mios pies nun había de tar cubiertu de pétalos, sinón d'espines. L'amor namás podía ser fraternal. Lo que yo guardare nel estoyu yera pecáu mortal. La vida eterna, la cumal del actu de fe, yera l'ayalga que m'encargaren protexer, penriba cualesquier otra cosa nel mundu. Nun facelo asina camudaría la mio existencia en pura vanidá, esto ye, otru pecáu mortal...

Dende guaḥe quixi siguir los pasos del personaxe de la hestoria que más m'atraxo siempre. Tener la so habilidá p'aconceyar a la xente alrodiu les mios pallabres. Batallar pela fe y facer de la caridá la mio arma y ferramienta de trabayu, cola qu'ayudar al pueblu probe y oprimíu baxo'l xugu del poder ensin alma. El mio ídolu quería a tol mundu, nun s'avergoñaba de naide. A la escontra, ponía bon ciñu nos más marxinales, nos más desfavorecíos; tanto que dalguna vez llegué a duldar si quería a los probes más qu'a los ricos. Pero nun yera asina, non. Lo que pasaba ye qu'a l'arrogan-

cia nun-y prestaba qu'un paisanu descalzu y vistíu con un trapu puercu s'allegare a ella pa da-y lleiciones de moral.

Por embargu, cuanto más probe ye'l ser humanu más fame tien d'esperanza, que ye la semiente de la prosperidá.

Los mios pas pensaren que taba nel sitiü afayadizu pa camudar a profesión lo que dende guahe yera vocación. Ayudar col predi-cáu, predicando col exemplu. Semando esperanza cola simiente de la solidaridá.

Sicasí, pasu ente pasu, la doctrina que tuviere de seguir toos estos años entafarróse de preguntes sin respuestes. La hestoria qu'ellí me deprendieren nun falaba de palios baxo los cuales s'acompañaba a criminales de guerra, nin de condenes a les matances d'inocentes. Nun se falaba de los fechos demostrables de la ciencia, que foi la que salvó la vida de mio padre y la que pudo haber evitao que la mio hermana morriere.

Aquellos homes namás falaben de promeses que teníen por apellíu la eternidá. De pecaos col apéndiz d'orixinal. De sacrificios que despreciaben el regalu que nos da la vida y qu'a naide beneficiaben. De castigos si trespasabes les llendes escrites por homes imperfeutos que dibuxaron un cielu de mayor altor, pa manexar la mente d'otros homes imperfeutos como ellos pero colingaos de la ceguera de la fe.

La inxeniería d'aquel sistema nun yera más dina de perdón que la llevantada polos poderosos capitalistes qu'afogaren al pueblu.

El cabeceru la cama taba quedándose ensin lluz... Asina foi como asoleyé lo que con procuru, mientras dellos años, guardare nel estoyu. L'amor de mio vida taba ellí metíu, xunto al mieu de vivir na soledá de la hipocresía. De tener que facer creyible a

diariu aquello que nun yera quien algamar la mio mirada, nin la comprensión de mio. De vivir nel silenciu de la mentira, o de la «non verdá».

Verdá yera lo que, de magar conociera al rapaz que me namoriscó baxo la mirada sollerte d'un cielu enllenu santos, sentía caún de los díes. Verdá yera lo que facía que'l mio corazón cutiera más aprieta cuando lu tenía cerca. Aquella foi la única verdá na que creyera. Tolo demás vistíase a diariu colos trapos de la dulda, como la que revolotiaba penriba d'aquello que nomaren eternidá.

Lo que yera una afirmación innegable, callandino encerróse pente dos interrogantes imposibles como lo que nun tien final. Si dalgo nun tien puntu caberu quiciabes seya porque nun tien entamu. ¿Quién pue demostrar qu'existe la eternidá? ¿Dalguién terrenal tornó de talu estáu pa dicinos cómo yera y ónde taba?

La verdá pue facese agua na boca de quien nun la pue amosar. Entós ye cuando choca de frente cola sensatez y españá nuna riada de duldes nes que te pues afogar dafechu, que son como les piedras vistíes de pecaos mortales qu'emborrachen la sienda pela que tienen de caminar los nuegos pasos.

El predicáu ensin exemplu abrióme seliquino la puerta al descreitu. A nun creyer namás que nes persones de bona fe, como'l mio ídolu, qu'unque examás nun lu viera creyía nelli como un personaxe históricu ya irrepitable. Que fixere del amor una virtú y de la solidaridá una ferramienta. A creyer na so existencia como creyía na de los homes que s'atreveron a garabatiala con fechos que, pa poner a preba la fe, arriesgaben la intelixencia de les persones.

Les hores de meditación diéronme pa muncho y agora toi equí, a piques de que l'alborada dexa pasu a la mañana, envueltu nuna manta d'entruques que me roben l'aire. Los mios camien-

tos apuraos diríxense a una encruciyada peligrosa: la mio felicidad o la de los mios pas.

Apagóse ensembre la lluz que colingaba del cabeceru la cama...

Ensin lluz namás soi quien a ver la carina los mios pas que, ensin remediú dalu, van estrellase de frente cola mio verdá, la única na que soi quien a creyer.

Torno a cuidar de la esperanza, la fe y la caridá que dexé miagando a la puerta casa y qu'agora tendrán una collacia más pa xugar: la mio voluntá, ensin filos que la fagan danzar sin qu'ella dea'l so preste.

Güei ye'l día, pero'l día de güei nun va ser el día... Nun hai estrenu enriba d'un escenariu. El teatru nun va llevar el telón. Namás hai un hábitu dientro d'un armariu, a piques de ser estrenáu, prietu como la mentira d'una vida pa la que nun toi preparáu.

AYALGA

Si los mios güeyos
pudieren caltener cuanto ven
nun fadría falta
memoria pa enllenala d'alcordanza.
Si les mios manes
conservaren el tactu
de tolo que tocaren,
nun m'esmolería
en retener
aquello que prestó apalpar.
Si los mios llabios
inda tuvieren
empapaos del dulce de los tuyos,
nun presllaría la nueche
p'apegate a los mios suaños.
Agora tas al mio llau,
como'l ríu y la oriella,
imposible separtase.
Nun quiero afogame
cola sogla la señaldá,
nin secuestrar la mio ayalga
nel estoriu l'alcordanza.
Nun voi dexar de güeyate

mientras agradecíu
dibuxa una sorrisa'l corazu míu,
por toles vegaes
que lu ficisti cutir.
Nin despegaré del to aliendu
la mio piel que tantu fixisti tremar,
qu'al abellugase a la tuya
consiguisti embruxar.
Darréu'l puntu caberu
que selle estes llinies,
besaré la sal de los tos llabios,
siempre moyaos
de sentimientu puru.
Y lo mesmo que naquel branu
yá tan lloñe,
cuando yéramos más mozos
pero menos sabios,
emprinciare lo qu'examás tendrá...
puntu final.

LO QUE'L TIEMPU ME TRAI

«Caminante nun hai camín, faise camín al andar...». Canturrea María gayaspera poniendo-y musiquina a estes lletres coles que dancien los sos pasos pela viesca.

Xuega coles solombres travieses dibuxaes pola clarixa que muerde la soledá de l'arboleda, pente la que cuerre un airón alorriáu de primavera que nun fai más que xiringar con descaru la ramasca. Présta-y afarto esa provocación de lluces y sombras, pero de toes escueye, pa entamar faladera, a la que lleva más d'ocho décadas asonsañando'l so caminar, enantes mozu, agora torpe y lletu como la vieyera que lu escome. La que se pon en pie si María lo fai y para de sópitu al empar que dexa d'andar la muyer. La collacia qu'examás nun protestare un res por más caminos equivocaos y enllenos de torgues qu'ella elixera magar los sos pies entamaron escarabicar les caleyes de la vida.

—¡Qué fata fuisti siempres! Tola vida al pie d'una y examás tuvisti'l coraxe de puxar por dir pa otru llau, cola de caminos qu'hai per ehí. Y sigues equí, na sienda que la vieyera va tupiendo, onde la llinia del horizonte va tapeciéndose cola nublina de tiempos pasaos.

Darréu, María prieslla los güeyos y saborga'l silenciu namás frayáu dacuando pol quexú dalguna fueya que la seronda dexare cuantayá.

L'aire que xibla pente los carbayos, esbabáya-y la cara a María col fumu la revuelta, los glayíos de la estudiantada y la truená minera. Asturias trema ensembre.

María abre los güeyos y entama charrar cola so propia solombra y dase cuenta que yá nun ta a la so vera. Nun ye quien atopala onde la viera fai un migayín. Echa andar al debalu a la gueta de la collacia perfil y xorrez el mieu pente les costielles, que la entama afogar dafechu.

El ruxerrux de la fueya déxase entemecer cola musiquina que baña los oyíos de María y otra vegada oise «Caminante nun hai camín, faise camín al andar...». Pero agora'l canciu nun sal del gargüelu de María.

—¿Ú tas mio solombra? Güei nun tengo ganes de xugar al esconderite. Agora prúyeme que teas al mio llau.

Y, lo mesmo que si esta-y contestare, pente la viesca tres de casa vuelve sintise'l cantar «Caminante nun hai camín, faise camín al andar...». María empobina los güeyos dica u vien la vida fecha poesía y atopala solombra que se dispide d'ella con pasu mozu y d'icidíu caminando a u vienen la fumarea, el baruyu y la trona minera...

—Güei revuélvase fasta la propia solombra –camienta María—. De xuru que daqué ta camudando...

La veyá enduviéllase n'alcordanza y siente l'aliendu, quicia-bes el caberu, tamente como n'ochobre del treinta y cuatro...

MARGARITES PELA SERONDA

La chifladura d'un ochobre tochu
llabró pel tapiz verde de la pumarada
un bordáu de margarites
tieses y orgullosos,
que presumíen
como una solterona de buen ver
y enxin complexos
percima de setes y castañes.
La seronda testellona
que nun quería ser seronda,
xugó a ser primavera n'ochobre.
Nun dexó que l'atapecer
desfollara l'arboleda.
Nun quixo que parara de ferver la revuelta.
Nun s'escaeció d'avivar la llume,
nin d'amar les cuatro llunes.
Seique l'alcordanza-y diera una morrada
si renegaba de llatir como un corazón d'ochobre.

EL REGRESU

El vieyu reló de carrillón vomita l'agonía de les hores bañaes polos cobardes rayos de lluz que la tarde regala mientres muere, convidando a la nueche a subise al escenariu onde s'amesten sentimientos encontraos.

El pesu de la solitú reposa enriba la madera del mobiliariu y l'arrecendor a rebollal antiguu.

Sentáu na vieya mecedora que paecía acotar la so llegada nel rincón de la sala onde so madre pasaba les tardes insertando remiendos nos furacos de la ropa, Dionisio déxase añar pel fríu de la señaldá y l'alcordanza d'un pasáu, lloñe nel tiempu, pero frescu na so memoria.

Pasaxes plagaos de tristura enrieden nel so maxín al echa-y la cabera güeyada a la casa desnuda yá de vida, testiga de los albores de la suya, que lloró impotente la pena la mañana del venti d'ochobre de mil novecientos cuarenta...

El xoven Dionisio dirixe la so mirada estraviada dica la inmensidá de la mar, onde'l reflexu del cielu salpicáu d'algodones paez querer fundise col horizonte infinitu.

Milenta pañuelos sacuden l'aire filvanando pena, ilusión, desconciertu, amargura, esperanza y desesperación. Families lloren ensin consuelu l'amputación de dalgún de los sos miembros que,

impunemente, el fatal destín-yos arrebatá, en dalgunos casos pa siempre; contemplan desconcertaos la marcha del fiyu, esposu, hermanu... que quiciabes enxamás nun retornen.

Dionisio, nun intentu por paliar la pena que dexa nos sos padres, regála-yos la efímera promesa d'un retornu a curtiu plazu, afogando'l suspiru fondu de la moza, que-y devuelve'l compromisu de la eterna espera.

La nave entama'l viaxe que lu llevará dafechu haza'l destín establecíu, que non deseáu, y haza un futuru inciertu, lloñe de lo soñao.

Inora que, a cada milla qu'avanza pel océanu que lu collumpia, ésti levanta la impenetrable muria de la separación namás rota pel recuerdu neciu que nun va poder escaecer enxamás. La silueta del so país esvanezse n'alloñanza, camudándose nun pruyimientu infinitu.

Navega pela incertidume, bañada dacuando d'ilusión estrangulada pela pena, demientres dalgo más de venti llargos ya interminables díes a bordu del buque La Santina, con pasaxe de tercer clase.

Abrigáu pelos collores republicanos percima la cubierta cuando toos duermen, cartease cada nueche coles estrelles que-y dediquen guiños de complicidá capitaniando'l so destín naquella aventura impuesta pol esiliu.

Dionisio, cada mañana, sacude nel so cuadernu'l plasmu que-y producen les imáxenes qu'atraviesen los sos güeyos ya invaden la mente, al contemplar l'amargura reflexada nos rostros de los sos collacios de viaxe.

Padres que se vieren obligaos a marchar col inclín d'alliviar la probitú de la familia y qu'agora s'afanen por conquistar tierras allende los mares y fértiles de trabayu.

Matrimonos con fijos de curtia edá deseherdaos...

Mozos como elli, cola mirada perdida delante d'un futuru plagáu d'entruques al que s'entreguen ensin que naide seya quien a da-yos respuesta y qu'atormenten la so xuventú, violada por tanta intolerancia, hostilidá y atropellu. Otros, sumerxíos na inxenuidá, fantaseen cola realidá qu'acaben d'entamar. Ideales decapitaos pol absolutismu, miseria arrasando los llares de munches families. Probe hereda d'una guerra ensin tregua pa muchos, allargada pol abusu de poder y el totalitarismu d'otros.

Persones con ferés incurables na alma qu'ensin vergoña dala son condenaos a purgar los pecaos ayenos.

Apostraos al requexu onde lloren los deseherdaos de la tierra pola que sudarán sangre y llárimes dende dalgún llonxanu llugar. Equipaxes llixeros de perres, tan vacíos de bultos como enllos d'ilusión dolorosa.

Compatriotes que rellaten ún por ún cómo foi la so vida hasta l'angustiosu momentu de la partida dica un país onde'l más afortunáu namás conoz el nome de dalgún familiar qu'enantés fixera'l mesmu trayeutu.

Dionisio xulgó qu'aquelles semeyes que-y taba retratando la vida nun debíen desfilachase nel abismu del escaezu y púnxose a inmortalizales col sofitu de la pallabra. Retrató en bocetos de novela les vides de los sos camaraes col inclín de que formaren parte de la hestoria que taben construyendo.

El so espíritu, xoven y lluchador, sostién el so cuerpu entá robustu, a pesar de la fame sufrida, y fai suyu'l duelgu de los que lu acompañen nos barracones flotantes.

Ente los rellatos, cartes al firmamentu y regalos de l'alcordanza trescurre'l llargu viaxe que fina'l nueve de payares.

Dionisio carez de familiares o allegaos qu'abellugen la so llegada. L'únicu enllaz col porvenir que-y depara'l país arxentín, nel que dende agora mesmu ye yá un foriatu, ye la direición que so pá-y anotare nun papel acabante de salir de la cartera. Malapenes ye quien a entender les retorciés lletres que'l pulsu tremosu del paisanu escribiere y qu'agora baillen pente los pliegues del manuscritu, indicándo-y les señes u vive una familia del pueblu que lleva diez años en Buenos Aires, propietaria d'una imprenta, qu'algamaron per aciu d'una herencia.

Dionisio unvia les primeres cartes a los pas y a la moza dende la capital arxentina, xunto a los primeros pesos que ganare como ayudante d'imprenta. Mensaxes escarabayaos pol duelgu teñíu de consuelu, fartos de promeses rotes pola imposibilidá, de señaldá vistida de fantasía, de congoxa disfrazada d'aliendu... qu'examás nun foron correspondíes.

Siente la cuchillada de la inxusticia cortar el cordón umbilical que lu xune dafechu colos sos oríxenes, cuando aporten tristes nueves de lo que pasare na so ausencia y que yera la causa de la falta de respuesta.

El padre morriere baxo los güeyos de los fusiles que dispararen contra elli, tola ira de la intransixencia.

La madre tuvo de camudar de domiciliu, por mor de les graves secueles que-y dexara la cuelma qu'una nueche-y dieren los guardies y agora taba so los cuidaos d'una prima, lloñe d'Asturies.

Pocu tiempu dempués recibe otra carta, que lu terminó de frayar. Yera d'una hermana de la madre. La moza, la de la espera infinita, vióse forzada a dexar el pueblu y buscar sustentu allende. Naide enxamás nun supo d'ella. L'angustia dio pasu a la enaxenación, la rabia y la impotencia.

Años más tarde, la cabera carta que venciere la llonxanza avísalu de que la madre reposa'l sueñu eternu xunto al padre.

Agora que nun-y quedaba nada ellí... nun tenía priesa por tornar.

Dionisio, desfogando tola so desesperanza y pruyimientu de llibertá, espubliza delles noveles feches colos rellatos narraos en primer persona polos sos protagonistas, mientres los perpetuos díes de travesía pel océanu.

Dende l'ostracismu llucha ensin tregua cola valiosa arma de la pallabra qu'en forma d'escritura da llatíu a delles noveles, braeros alegatos que glayen, al altu la lleva, la denuncia contra la llibertá secuestrada poles garres de la dictadura a tantos inocentes que, sometíos a la opresión y la esclavitú del silenciu, supliquen por ella, en fervorosu sixilu.

Por embargu, enfrente al enmudecimientu obligáu de los compatriotes que deseaben impacientes el quebrantu de l'autocracia dende la piel de toru, otros dente l'atrevimientu que concede la llonxanza, a güelpe de llibru, poesía, canción o guión cinematográficu, llevantaben sólides proclames en favor de la llibertá.

Dionisio pronto tendría d'ocupar un llugar vistosu dientro del esquisitu círculu d'escritores del país.

El tiempu foi enredándose nos sesenta años que pasaren dende l'impune atentáu a la so xuventú y agora, sitiáu pola impotencia serena, ye testigu del saquéu a la probe fortuna qu'algamare como escultor de pallabres. Otra vegada vuelve a tar ensin plata.

El caprichosu destín devuélvelu a les agües de la indinación arrastrándolu a la tierra qu'acarició en suaños mientres los años del esiliu, coles perres contaes que consiguió mantener lloñe de les arque vaciaes pol poder corruptu del so país adoptivu.

A la fin ye quien a respirar l'añoráu aire del so pueblu.

Aporta a la casa familiar, d'estructura típica asturiana, que taba cási que igual que cuando marchó gracies a una muyer del pueblu, viuda y con delles penuries económiques que, a cambéu de les perres que mensualmente-y unviaba Dionisio dende l'Arxentina, calteníala llimpia y arremocicada, como tamién fixo coles llábanes que xixilaben la eternidá de los sos pás, sobre les que siempre sorría la vida de les flores fresques.

El vieyu Dionisio arranca a l'alborada los primeros rayos de lluz que bañen díes de reencuentros colos compañeros d'otra dómina, charres enllenes d'histories canoses. Sentimientos derramaos na distancia que los separaba y los xunía al empar na señaldá y qu'agora pasiaben pel tapete verde pente les cartes de la baraxa.

Reproches que s'autoinyectaben envelenaos de fracasu, tatiando l'amargor de la derrota.

Por embargu, l'arguyu qu'enraigona na obra bien fecha bilorta pente la faladera cuando l'alcordanza-yos diz lo bono que foi facer

usu de la ferramienta de la pallabra, que nun sabe de fronteres. Llanza de caballeru andante, espada de guerreru valiente, preséu col que derribar muries ensin piedras y llevar atalayas onde se pueda güeyar la llinia del horizonte, la única llende d'un futuru abiertu que va a parar al mar onde naveguen los nuegos sueños.

Güei, l'octoxenariu Dionisio, refuxáu na morada que lu viere partir cuando nun yera más qu'un guaḡe, cañicáu pel ballancín de la vieya mecedora, reposa la mirada nuna de les obres que más estima, *Mientras sueñamos*, con un prólogu que cuenta:

«Mientras el poder algame la gloria ultraxando la nuesa llibertá, nós sueñaremos con esfollar los lloreos que lu coronen.

Mientras la infamia se vista de falsa xusticia, nós quebrantaremos en sueños les sos lleis.

Mientras el despotismu descargue tola so artillería sobre los inocentes que cuspien gritos de compasión, nós prenderemos, sueñando, la llume qu'abrasc cualquier rispiu de discordia.

Mientras el llantu de los probes seya silenciáu pol ruxe-rux del oru de los ricos, nós sueñaremos con amasar montañes de bonanza.

Mientras la cruel realidá asesine'l sueñu de los xustos, nós prenderemos el filu d'ilusión que nos quede al duviellu d'esperances dormies, fasta que la razón les esconsoñe y les entamemos a desenduviellar... Entós dexaremos de sueñar y levantaremos la realidá pola que lluchamos».

Llendáu pola flaqueza de fe na utopía pasea los güeyos pol quartu y arroxa la so penitencia, cañicándose al compás de les aguyes del vieyu reló, qu'entonen la cabera campanada...

NIN VERDÁ, NIN MENTIRA

Nun son los sueños nenguna mentira
nin son el reposu de realidá dala.
Quiciabes la semeya de quien sueña,
seique'l retratu de l'alma qu'esnala.
Inda güei nun soi acordame
lo que sueñé ayer,
nin qué fantasías s'enredarán
na próxima alborada.
Namás sé que per un ventanucu m'asomo
y la lluz dibúxame nos güeyos
un paisax fadiu que me fai fartu duelgu.
Empobino la mirada pa otu sen
y atópome con un bardial pel qu'escuca una rosa.
Póngome a garrala y un pinchu faime sangre
que dexo correr per esta fueya,
dándo-y forma a esti poema,
enantes que m'escaeza
que nin miento nin toi sueñando,
namás calegando
como una alma en pena.

SOL Y LLUNA

Brillen como les cares
d'una mesma moneda.
Rellumen y cieguen al empar.
Fíes d'un mesmu dios,
ñacés pa semar vida
y xixilar sueños.
Estrelles borraches de lluz
que despunten na alborada
como espades
que nun lleguen a cruciase.
Oru y Plata,
ayalgues d'un tesoru
más vieyu que la eternidá.
Testimoniu vivu
d'un pasáu muertu
y un futuru por preñar.
Collumpiu de diches y tristures,
de sorrisos y solluezos.
Acericos d'alcordanza,
camientos y deseos.
Aguyes del reló d'un tiempu
al que-y robamos díes de sol

y nueches de lluna,
mientras nos añen les agües
del ríu que baxa al mar.

LA SORRISA DEL DESPRECIU

La mañana de xunetu taba Rosa poniendo la casa del revés...

«De xuru que les guardare equí, nel tercer caxón de la cómoda, pero agora nun tán y refugo la idea de que hubieren criado pates y camudao de llugar elles soles...

Paga la pena que nun hai mal que por bien nun venga, porque voi facer una esbilla a estos estoyos que ya nun zarren de basura que foron atropando.

Yá nun me queda caxón por revolver y nun soi quien a atopar les “dichoses” escritures. La de la casa vieya y la de la güerta.

Bien sabe dios que, si toi a la gueta de los “dichosos” papelos, ye porque me lo pide la mio fia, pa dise a vivir a la casona vieya, namás que podía, porque yo nun tengo camentao poner un pie nella. Inda güei soi quien a sentir el duelgu del despreciu, lo mesmo que'l día qu'entré per primer vegada per aquella puerta cuarterón, que xuré enxamás nun cruciar dempués del entierru del mio Ramón.

Foron más de venticinco años aguantando cómo aquella muyer cuspiaba enriba la mio voluntá y pisotiaba'l respetu del que yo, la muyer del fñu y madre de la única nieta, pero sobre too persona, yera merecedora.

Siempres trabayando abondo naquella casa pa qu'ella viviere como una marquesa y el mio Ramón fixera oyíos sordos a les quexes coles que la madre tenía'l vezu regar la mio estima too siguíu.

Tala yera la medrana que mio suegra enraigaba ente nós que Ramón, pa evitar enfrentase a la paisana, decidió quedar al marxe de les nueses engarradielles. Asina foi que nunca nun tuvi más escudu que la mio razón, pero que nun amenorgaba les mancadures de l'alma.

Ramón siempre foi un home de corazón xenerosu y probe d'espíritu, fasta pa morrer. ¡Mira que dexar que-y pasare'l trator penriba mientras abría'l carrileru del prau! ¡Probe Ramón!

Dempués de dexar a Ramón nel cementeriu, la guaḥa y yo enxamás nun tornamos a la casona.

Yá pasaren dellos años y, agora, acabante de morrer mio suegra, la mio fia quier dise col mozu de vuelta pa la casona que ye'l so herediu. Asina ta escrito nes lleis y asina lo quixo so güela desque la guaḥa ñaciera, refregándonos a Ramón y a min que tábamos d'emprestao naquella casa. Poro, llevo tol día a la gueta de les "dichoses" escritures.

Namás me queda revolver nel baúl que ta nel pasiellu y de xuru qu'ellí nun tán, porque de sobra lo sé yo, que ye onde guardo con gran estima semeyes vieyes de la mio familia, el mio vistíu de boda y la gorra cola que tapaba la calva'l mio Ramón».

La peyella de Rosa tórnase blanca y fría como la ñeve. Nun ye quien a creyer lo que tán viendo los sos güeyos.

«¡Nun pue ser! ¿Cómo vengo a parar equí esto? ¡Madre mía! Esto tien que ser cosa del díañu o dalguna bruxa. ¡Claro que sí! Asina ye, de dalguna bruxa como mio suegra, que me fixo la vida imposible! Enxamás nun traxe semeya de mio suegra pa esta casa y de xuru que la guaḥa tampoco. Nunca me dixera nada. Y amás... ¡¡Ta pegada a les dichoses escritures!!

Toi alloriando por momentos...

¡Á muyer! ¿Nun fue afarto la mala vida que me disti, que dende l'otru llau de la realidá vienes a faceme de rabiari otru pocu?

Nun voi gastar tiempu nin en rompete, nin n'echate al fueu; vas pela ventana y que seyan los coches, la xente al pasiar o l'olvidu mesmu quien tenga a bien engurriate como-y fixisti a la mio vida.

Que l'abandonu nun te conserve nin na mio alcordanza, mala muyer...

Agora mesmo voi llamar a la mio fiyina.

María, vida, yá tienes equí les “dichoses” escritures. Ven a re-coyeles namás que podías, que nun quiero nin veles. Amás, ¿sabes lo que teníen pegao? ¡La semeya de to güela riéndose enfrente mio, asoleyando l'unicu diente que-y quedaba!!

Yá sabía que te dibes ablucar tanto como yo...».

Tala yera la impresión que-y fixera atopar aquella semeya que Rosa nun foi quien a dormir un res. Al otru día pela mañana empobinó dica la tienda de Luisa, que taba na mesma cai, pa merca-y dalgún floritu que tranquilizare dalgo los nervios y marchare col dolor que-y reventaba la cabeza.

Na tienda...

—¡Bonos días Luisa!

—¡¡Bonos días Rosina!! ¡¡Madrugues más que l'alborada!! Pero... ¿qué te pasa, fía? Talo paez qu'acabes de ver una pantasma... ¡Rosa, fai'l favor y dime daqué, que me tas asustando!...

Rosa, tateando, malamente respunde...

—Pero... ¿pue sabese qué fai la semeya de mio suegra xunto a la caixa rexistradora? ¿Cómo ye que vieno a parar equí?

—¡Ah! Esto ye que la alcontró la muyer d'Elías, el carniceru, y camentó que yera una pena dexar una semeya, escomía pol amariellu de la vieyera, tirada como si fora basura, cuando seique ye una ayalga pa la familia de la vieya asemeyada. Quiciabes dalguién la perdiera y, poniendola equí, topábala de xuru.

—¡Claro, ne! Una ayalga namás y namenos... Yá voi dici-y yo a la muyer d'Elías lo qu'hai que facer con delles ayalgues. Lo mesmo que cola gochumbre. Enterralo bien fondero, a la veriquina la llume del infiernu, que si tuviere de ser daqué bono, nun taría nel suelu, sinón nel cielu...

UN SOPLU

Un soplu d'aire arrastra la gota qu'acaba llover.
Un soplu d'aire barre la fueya qu'acaba cayer.
Un soplu d'aire traim'e'l golor de la to piel.
Un soplu d'aire recuérdame que güei nun ye ayer.
Lo que tuvo de pasar, pasó,
pa enxamás nun volver.

GOLOR A ZARRAO

Siempre revolviendo pelos caxones, a la gueta d'alcordanza color sepia, de semeyes engurriaes por hestories pasaxeres estrapa-yaes pente los papelos del bancu y los recibos de la casa.

Yá de neña, namás qu'atopaba un requexu d'humor tibio na cara la madre, abría en tientes l'arca de madera que fixera'l güelu a los sos pas como regalu de boda y entainaba a sacar callandino tolo qu'ellí taba escondío. Pero lo qu'ensin dulda dala-y llamaba enforma l'atención yeren les semeyes de los familiares que morrieren cuantayá.

El golor a zarrao atrapaba amodo a la rapaza. Asoleyar da-cuando aquellos retayos de tiempos pretéritos, muchos d'ellos asocedíos enantes del so nacimientu, consagróse nun ritual cuasi místicu, un homenaxe sentíu a familiares que-y hubiere prestaó conocer, devolviéndo-yos daqué de vida, enredándolos pente la suya. Echaba en falta saber cómo yera la voz con que la hubieren nomao, albidrar les esmoliciones que nun los dexaben durmir curioso, goler l'arrecendor de los suaños que persigüen al escondoñar...

La guaḥa, de nome Urbelina, medrara pente lo efímero de la vida y ponía bon procuru en recoyer na alma'l rastru d'esistencia con que la xente chiscaba la suya. Camentaba que dalgún día les personas que la arrodiaaben diben camudar en semeyes vieyes, diendo a parar al escondite de dalguna arca de madera... Vezu que

tresladare al trabayu que desendolcara, dende va munchos años, nuna oficina que s'ocupaba de recibir a les persones con problemes que-yos pruyíen sacudir col sofitu de los servicios qu'ellí se prestaben.

El mieu a perder la razón, pela que s'escapa dafechu l'alcordanza, empobinare a la muyer a garrar la costume de quita-yos la solera a los espedientes zarraos y devolve-yos un poco de vida per aciu la lluz qu'entraba descarada pela ventana. Asina yera qu'un día a la selmana y siempre siguiendo un escrupulosu orde cronolóxicu, sacaba primero les carpetes que llevaben más tiempu ensin tocar y qu'ella mesma guardare xunto a les esqueles que sellaben el puntu caberu.

Verdá yera que toles persones a les qu'a diario atendía nel trabayu formaríen parte d'aquella numberosa familia que curiaba con procuru.

Enxamás dexó que la xente terminara camudándose en meros papeles o semeyes de documentos d'identidá, condenaos a garabatiar estadístiques o perecer na húmeda solombra d'un sótanu, cementeriu d'archivos vieyos.

Al empar qu'enfrentara les carpetes escontra la lluz qu'acuchellaba'l ventanal pel que vía la vida pasar, moyábales con pingarates d'alcordanza. Recuerdos que-y traíen al maxín les cares de les persones coles que texera bona conversación mientras esperaben el turnu pa ser atendíes.

Y asina, seliquino, la remembranza rescatava de la xelada escuridá del silenciu a xente que dexare güelgues na so memoria... Talo yeren...

Manolo y la pesada pena qu'arrastrare magar-y morriere la muyer, dexándolu vilbu, torpe y perdíu pente la bayura llabores qu'ella desendolcara con xeitu y a les que nun-yos diera la menor importancia fasta que se vio solu y secuestráu pola inutilidá de malvivir nun pozu del que nun yera quien a salir. «Nun viviré abondo p'arrepentime de lo poco que valoré a la mio Hortensia. Inda güei muchos homes nun somos conscientes de lo muncho que valís les muyeres...», dicía apesadumbráu'l paisanu.

Teresa, que fuxía d'una vieyera que la persiguía toles mañanes frente al espeyu y nun yera quien a quitase d'enriba'l restu'l día, mientras se-y enredaba pente los pies y la xera qu'entamaba, faciéndola cayer dafechu y empobinándola a pedir sofitu pa facer lo qu'hasta entós siempre fixera sola.

Felipe, agora marineru d'agua dulce, parques y xardines, que suañaba con prebar, enantes de que-y llegara l'últimu aliendu, la sal de les foles que lu añaren mientras una montonera d'años nel so barcu pesqueru.

Severa, la moza eterna a la que la vieyera sorprendiera a piques de cumplir los noventa añinos, dexando al ventestate la calva que llevaba más de cuatro décadas escondiendo baxo una peluca que malapenes engañaba a naide.

Antonio y María Amparo, padres d'un neñu diferente que se criare garráu a la saya de la ma y pal qu'un abrazu yera siempre'l mejor regalu que se-y podía facer. Con trenta años que tenía,

camentara dientro de les llendes del so usu de razón que nun diba alcontrar calorín como'l de mama pente les parés del Centru nel que lu diben a internar. Nun duró mucho ellí peslláu y a los pocos meses yá taba esbabayando'l mandilín de mamina. Una y bones, nengún de los dos yera quien a vivir separtáu del otru.

Albina y Felicidad, solteres tola vida y hermanes dende la cuna que les añare a pesar de nun ser fíyes de la mesma madre, anque elles namás-y llamaben mama a la que pariere a Albina, porque foi la que se fixere cargu de Felicidad cuando ñació, al tiempu que morriera la madre de la neña, la so meyor amiga, baxo'l estigma fatu de ser madre soltera col que la apedrearen mientres tol embarazu. Inda güei muncha xente nun duerme tranquilo. ¡Cuánto fixeren de rabiarse a la probe moza!

Xenaro y Luisa, xuntos dende bien mozos, que namás dexaben de reñer cuando ún de los dos tenía que dir pal hospital. Yera cuando aportaba a la casa'l fríu de la solitú non buscada, emburriando pa dientro'l pechu un duelgu que dibuxaba días fatos y murnios, hasta que tornara la otra metá de la naranxa.

Pilar, vilba, ensin fíos, pero con bones tierres que s'apuró en poner a nome de los mesmos sobrinos que, namás firmar les nueves escritures, dixeron nun poder atendela. Yera tarde pa darse cuenta de la verdá que guardaben los mimos y les promeses conque la entafarraben cuando diben los domingos a vela. La muyer morriere sola una nueche d'avientu.

Xente qu'en dalgún momentu de la vida de la muyer tuvo de subise al mesmu vagón nel qu'ella trabayaba rodiada de papeles y burocracia, números y lletres, qu'ella plagaba d'alma.

El regustu amargu que siempre-y dexaba zarrar un expediente quixo compensalu cola bendición de l'alcordanza y asina yera como toles selmanes rescataba del escaezu'l recuerdu d'aquelles persones que dexaron pingarates de la so vida na propia existencia de so.

La muyer xubilárase y dempués d'unos años la vieyera también golpió'l picaporte la so casa, emburriándola pa la oficina onde tantu tiempu trabayara. Cuando cruzió la puerta inda foi quien a reconocer el golor de les carpetes y supo que non mui lloñe taba'l día nel qu'ella mesma dormiría dientro d'elles... quiciabes pa siempres.

Mientras esperaba ser atendida tuvo de faladera cola moza que trabayaba ellí y, cuando la confianza abrió la puerta, atreviése a entruiga-y ú taben los archivos vieyos. Los qu'ella con tantu celu acuriosara. Darréu contó-y a la moza que la xubilación atopóla trabayando naquella mesma oficina, que tuvo la fortuna de ver levantase. Y que cuando quixo darse cuenta pasaren casi treinta años pente aquelles parés que tantes histories abellugaben, les mesmes que callaben los documentos que con tantu celu pesllaben.

A la moza prestó-y en forma conocer a la muyer que vio xerminar el centru onde se prestaba atención a la xente con problemes, que llegare a enraigonar de tal xeitu que se fixera imprescindible na evolución de la sociedá.

Díxo-y la moza que los archivos más antiguos taben coyendo solera sol brazu quietu d'un tiempu paciente, quiciabes a la espe-

ra que daquién los esconsoñare. Tendió-y la mano a Urbelina y baxaron al sótanu onde reposaben los armarios atacaos de documentos que respiraben l'aliendu suterraneu del escaezu. La muyer nun pudo evitar que se-y respigare la pelleya al tener nes manes l'últimu espediente qu'archivare y que reconoció ceo gracias a los reflexos que la llevaron al archivador u taben les carpetes que guardare xusto enantes de saborguiar el dulzayu de la xubilación. Pasó los deos tremosos per una resqueibra del mueble que naide enxamás nun s'atreviere a violar de magar ella escondiera una fueya bien dobladina qu'atesoraba esti poema...

De siguió al unu, apaez el dos.

Apegao a l'A, reza la B...

Orde serenu, disciplináu

pente les que xuxurien vides ayenes,

suaños rotos, prensaos nos papeles

que-y dan alma a estes parés

que guarden tantes histories.

Toos tienen nome, tienen dueñu.

Nun hai muerte,

namás vida, a pesar de les esqueles.

Retayos pasaxeros d'esistencies eternes

que dalgún día apegáronse a la mio piel ensembre.

Nun hai negrura, namás clarixa pela qu'escuco en tientes

mientres-yos quito la povisa con que'l tiempu riega les semeyes.

Nun hai números nin lletres

por munchu orde serenu que les xuna

como les cuentos d'un rosariu,

namás veo xente qu'un día me regalare un cachín del so penar,

*una migaya d'amistá.
Lloren los cristales,
suspira la viesca
a piques del entamu
d'una incipiente primavera.
El cauce del ríu medró desaxerao tres la llorera y el desxelu.
Ye la tormenta cabera,
los últimos bastiazos d'un iviernu gafu
qu'unque-y cueste
cortésmente obedez l'orde escritu,
dexando pasu a otru tiempu
que-y dará solera a histories moces
que mañana tamién sedrán vieyes.*

POESÍA NA PUMARADA

El sol, qu'escucaba en tientes pente la borrina, mirara con des-caru pa la cumal de Peñamayor cuando les goterines que perdiera la rosada resbariaben peles fueyes de los pumarines que pronto asoleyaríen la primer flor.

El ruxerrux de les abeyes, que s'afanaben en forma por trabayar el meyor miel, escargataba pente la paz de l'arboleda, namás albortada pol xuxuriu con que'l nordés ximelgare la ramayada.

La primavera españare con fuercia, faciendo esconsoñar a la Naturaleza del pesáu sueñu del iviernu que daba les últimes boquiaes nel alborecer d'una mañana de marzu...

Pasín ente pasu, la pumarada emprincipara a salpicase con pingarates de colores bien paxareros, dibuxando un paisax que bien puidere ser una acuarela o la semeya d'un cuadru impresionista.

Nun hebo requexu pel que nun s'escurriere l'allegre cantarín de los paxarinos... Too yera prestoso abondo, fasta que...

La calma qu'esnalaba pente la pumarada amestárase al suspiru llentu, llargu y fonderu que saliere de la filera u taba plantáu l'arbolín nel qu'unos meses dempués tendría de nacer l'Amariega...

Magar que la mazanina viere la lluz per primer vegada, arrodiu'l mes d'agostu, siempre yera la más madrugadora. Pruyía-y beber el calorín que dexaben los primeros rayinos del astru ama-

riellu y asina apaciguar la pena que la facía suspirar tol día... y tola nueche, lo que molestaba enforma a les demás mazanes coles que compartiera terrén na pumarada, que nun fixeren, dende entós, otra cosa que refugala...

Enxamás nun s'esmolecieron pol dolor que taba afogando l'Amariega. Elles namás que s'afanaben nel llabor de ser unes mazanes dulces y gayasperes y algamar ser les escoyíes na próxima peñera para facer la meyor sidra. Lo que-y asocediera a la probe Amariega nun yera'l so problema anque, col pasu les selmanes y les nueches en vela que s'encadenaren una tres d'otra por mor de los berros de la mazana amarguxa, l'alderique que se coció al respetu nun foi poca cosa.

Cada mañana l'Amariega enredábase nuna maraña d'entruques que-y estrapallaben'l corazón. Enxamás naide nun-y esplicara'l motivu de la tristura que-y raxaba l'alma nin encontraba nel pequeñu estoyu de la so alcordanza nengún pasaxe de la so curtia vida qu'arroxare clarixa a tantu desasosiegu.

«¿Cómo se fai una sorrisa? ¿Por qué nun se m'afaya dibuxar na mio cara, una como la que siempre visten les demás? ¿Quién me condergara a una esistencia fadia y atristayada? ¿Por qué la mio pelleya namás suda agua salao?».

Ella camentare que si la lluz yera sinónimu de vida y les penes negres como la nueche, seique cuantu más tiempu tuviere al sol más dulce y gayaspera se tornaría. Pero nun foi asina, non. Aquel llugar caltenía l'arrecendor a tierra quemao...

L'Amariega nun alcontraba consuelu pa la so amargura y, pela cueta, la falta rempuetes facía entá medrar la pena que la escomía per dentro. Yera cuando más echaba de menos l'abrazu d'una madre, seique de so ma, qu'enxamás nun la llegare a conocer, pues

morriera al ñacer ella. Pero dixéra-y l'abeya que tuviere'l vezu de revolotiar alrodiu de so ma, que foi una flor perguapa, quiciabes, la más guapa y melguera de la pumarada.

Pero como too xunto-y paecía al so retorcióu destín que nun yera sufrimientu abondo, de magar qu'emprinciara espolletar l'Amariega sintiera'l filu del refugu que-y facíen el restu les mazanes, lo mesmo que si-y arrancaren el pelleyu.

Una mañana de setiembre foi ver a la Verdialona, que reinaba na fastera más soleyera del prau...

—¡¡Hola Verdialona!! —dixo l'Amariega con munchu xeitu—. Yo nun puedo seguir asina. A la mio desgracia de tar colingando siempre de la tristura y nun conocer el motivu de semeyable tortura, agora venís vosotres pa rematame. Refugáisme como si vos fuera a agüeyar o a contaxar la feúra. ¿¿Quier dalguién dicime qué vos fici yo?? Tendríeis de ser más solidaries con una collacia que lo ta pasando permal y arrimavos a min pa echame un gabitu; y a la escontra daisme'l llombu too siguío. Enxamás nun quixistis xugar conmigo, colo que m'hubiere presta'o deprender a sorrir... Dime, Verdialona, ¿¿Déxenvos dormir los grillos de les vueses conciencies??

—Mira una cosa, Amariega —respondiere Verdialona—, lo que nun nos dexa presllar los güeyos un res ye'l lloriquéu que t'empenes n'espetanos toles nueches. Pel día suspires como si tuvieres morriendo y de nueche berres como una guaḥa acabante de ñacer. Amás, por si nun lo sabes, voi contátelo yo. Hai una lleenda, tan vieya como la tos, que diz qu'una mazana dulce enxamás pue dexase rociar pola amargura, a menos que tol enfotu que punxere en medrar seya pa servi-y d'almuerzu a los gochos, en vez de llograr ser la meyor mazana de sidra de tola arredolada.

¿Enxamás naide nun te dixera que la tristura ye contaxosa? Pues agora ya lo sabes.

—Lo de la lleenda ye una fatada vuesa. Eso nun pue ser verdá. Si ye verdá que fora contaxosa, ¿de quién lo garrare yo, eh? La mio tristura surde del deséu nun saciáu de sentir el calorín de mio ma y tener quien me quiera a la mio vera. De tar rodiada d'amiguinos y amiguines colos que xugar. ¿Vosotros nun echáis de menos a les vuses madres?

—Eso sí que ye una fatada —sentenció Verdialona—. ¿Cómo vamos echar de menos dalgo qu'examás nun conocimos? Nós nun somos como los homes o les muyeres que crecen arrodiu los pas. Les nuses madres enxamás nun muerren. Elles diéronnos la vida y elles siguen viviendo en nós. Nun sé de qué triba yes tu, fía, pero pémeque te falta dalgún branu más pa la recoyida. Entá tienes muncho que madurar. Nun te queremos cerca, Amariiega. L'amargura que desprendes nun nos va a dexar medrar.

L'arroyu d'agua salao qu'entamó a baxar pela piel colorada de l'Amariiega nun dexó de correr el restu'l día.

Dacuando, los suspiros xiblaben pente la cortina d'orbayu cola que xugaba al esconderite la lluna que malapenes si yera capaz d'allumar tres les ñubes.

Yera'l mes d'ochobre y el pumarín de l'Amariiega diba perdiendo fueya... Por embargu, la mazana amarguxa remocicaba con cada suspiru que daba. Convirtiérase na más guapa de la pumarada.

Una tarde del mesmu mes, la yerba aquexumárase so los pies d'un home qu'aportó callandino al prau. Llevaba una mochila a recostines y una llibretina na mano drecha. Na manzorga

sostenía un llápiz. Talo paecía un pintor o dalgo asina. El pasu lentu detuvierase dafechu a la solombra del pumar de la Verdialona. Abrió la llibreta y entamó a escribir.

«¿Ú tas que nun t'alcuentro? ¿Ú tas que nun t'alcuentro?...».

Y asina escarabayó despacino media docena de fueyes mentes que dacuando levantaba la cara pal cielu, apertando en forma los güeyos pa nun dexar escapar la llárima que siempres tenía a piques d'escapáse-y pela mexella abaxo.

Cuando se fartucó de dibuxar la mesma entuga milenta ve-gaes tornó per onde viniere.

Dos días más tarde, l'home acercárase otra vegada fasta la pumarada y escoyó'l tueru del pumar de la Raxao como sofitu pa la so espalda. Emprincipió a escribir pente les fueyes d'aquella llibreta y volviera llabrala cola mesma entuga que repitiera otres milenta veces. «¿Ú tas que nun t'alcuentro? ¿Ú tas que nun t'alcuentro?...».

L'home de la llibretina avezóse al abellu d'aquellos pumari-nos, pente los que paecía buscar daqué que nun alcontraba. Cada día camudaba d'árbol, pero en nengún foi quien a atopar lo que perdiera. Por embargu, sentíase atrayíu en forma por aquella ar-boleda...

Y asina'l mes d'ochobre diba escomiéndose pente'l furacu in-visible del tiempu...

L'Amariega suspirando y les demás planiando cómo tenela bien lloñe mentes l'home de la llibretina diba perdiéndose ente la enredadera de la so eterna pregunta.

Un día sentó baxo les rames de la Durona de Tresali y, enan-tes d'escomenzar a escribir, paró a lleer la fras que repitiere una

bayura vegaes nos díes de p'atrás, cayendo na cuenta de que taba cortexándolu la chifladura. Sintióse alloriar. Ya nun s'alcordaba qué yera aquello que tanto buscaba.

«De xuru que dalgo me falta –dicía pa dientro–, pero talo paez qu'afurare per una grieta de l'alcordanza y fora enredase col fumu del escaezu». Darréu españó a llorar como un neñu.

Al empar, les mazanes que nun queríen a l'Amariiega afilarren la picardía y aprovecharen los requexos nos que l'amarguxa, vencía pol so penar, s'entregare al suañu pa texer delles faladeres baxo'l cobertor de les estrelles.

—Les coses van de mal en peor –vociara la Raxao—. Nada de lo que ficimos fasta agora nun valió un res. La tochura de querer allargar les nuses raíces pa roba-y l'alimentu y matala de fame namás traxo engurries pa la nuesa pelleya. Tamos escoses de los esfuerzos pergrandes que tuvimos que facer. ¿Acasu entovía nun vos abluco lo perfees que tais?

—¡¡Ye verdá!! –glayó De la Riega—. L'otru día ensin querer vi'l mio reflexu nun charcu y la semeya que me cuspió más paeía d'un desmayu que d'un pumar. A esti pasu en vez de parar a un tonel feches sidra, diremos direutes a la esllava los gochos.

Entós pidió la pallabra la Xuanina que tenía'l vezu d'azorrar les sos reflexones, adueñándose d'infinitos silencios. Empobinó pal centru del círculu qu'iguaren pa la conversadera y tremosa entamó a falar.

—Nun sé si vos fixastis pal altor del sol. Ta diciéndonos que falta bien poco pa la recoyida. Llevamos demasiaes selmanes despilfarrando'l tiempu lo mesmo que si nos sobrara. Tamos ensuches y arrugaes. Tamos acabaes. Nun sé que va a ser de nós...

El lloriquéu de la Raxao fixo tremar les poquines fueyes qu'entovía quedaben na ramina que les suxetaba.

De sópitu, la cortina prieta de la escuridá rasgárase per un rayu acabante de venir d'u taba l'Amariega. La nueche partiere en dos y, pente la clarixa que dexare la tayadura, asoleyó l'abeya que dacuando vieren falar cola mazana amarguxa. L'inseutu mirare frente por frente a caúna de les mazanes ellí aconceyaes y franció'l silenciu que pariere la so presencia.

—Agora emprincipiáis a davos cuenta del error que cometistis refugando a la probe Amariega, qu'examás nada malo nun vos ficiera. Non solo-y negastis la pallabra, sinón la mirada. Vistis nella dalgo que la estremaba de vós y dafechu creyistis qu'eso nun yera cosa bona. Cayistis nel pozu negru de la inorancia y elixistis ser diañu enantes qu'ayuda.

»Lo dulce examás nun sería talo si naide nun hubiere probao lo amargo. Nel mesmu sen, puedo dicivos que, nel mundu de los sentimientos, el más provechosu ye la tristura por mor de ser la meyor fonte d'inspiración, la que más gatuña l'alma, faciéndola sangrar, dando-y sentíu a la felicitá.

»Dexástisvos enredar pola mala yerba del odiu y esa foi la que vos escosó. Tuvistis mieu de que l'amargura estropiare'l vuestu dulzayu. Emborrachóvos l'egoísmu y namás vos esmolía la vuesa contentura. Nun fuistis quien a ver más lloñe de los vuestos intereses. La coldicia por algamar la cumal volviérvos ciegues a los problemes ayenos. Nun fuistis bones collacies y, anque inda nun vos oyera pallabra de remordimientu pol duelgu que sufriere l'Amariega, lo único que facéis ye llamentar que la malura tornara a la vuesa escontra; convencéivos que ceo vais saborgar el regustu amargu del arrepentimientu.

»De xuru que, cuando esconsoñéis del deliriu qu'esta nueche vos afuega, nun me vais ver namás como una abeya. Tendréis de saber que lo qu'agora tais escuchando ye... la vuesa conciencia.

Les dos mitaes nes que se desfexera la nueche amestáranse colos suaños de la pumarada... Los fillos de plata que la lluna arroxxara seliquino diéron-y pasu a la cobarde llume de l'alborada...

Despierta'l día na pumarada; dalgo nuevo brilla baxo'l sol que fai alicar a les mazanes tardíes... y arrepentíes.

Cabera selmana d'ochobre. La ramasca de los pumares entama la despídía. Les mazanes ñervioses prepárense pa la recoyida...

L'home de la llibretina sentó a la veriquina de l'Amariega, l'únicu pumar que-y quedare por probar. Dexóse acurrucar pol abrazu amargu de la solombra y respiró del suspiru fonderu acabante salir de la atristayada mazana.

Zarró los güeyos y, nel intre, afloró l'alcordanza devolviéndoy semeyes d'otra dómina que l'escaezu-y secuestrare.

Viose de guahe nos brazos de la solitú. La so collacia nos xuegos d'escuela. Oyó los glayíos d'otros neños que lu bautizaren a diariu con nomatos burllones.

Elli enxamás nun sintiera vergoña por ser l'únicu guahe que tenía una oreya namás. Por embargu'l refugu que-y fixeren los demás neños atristáralu ensembre.

Otra vuelta viose sollutando nel cuellu de la so mamina. L'únicu refugu onde topare abellu. ¿Ú tará so ma? Siempres-y dixerén que la fixo cenices el fueu. Elli examás nun lo creyera.

Agora québase col fuegón. Les llames esnalen pal cielu y piérdense pente'l fumu y el vientu.

Ella foi quien-y lleera los primeros versos.

Magar que nun taba la ma, buscare en vano'l so calorín nos brazos d'otres muyeres. A lo primero nos de la güela, llueu averóse a delles moces, pero'l calorín nun llegaba...

Pensar que nun diba volver a vela rasgába-y l'alma y facía-y regar col sangre del so penar fueyes y fueyes de los más guapos poemes, fasta que l'amnesia entamó a pegar bocaos a la so memoria.

Agora, los llatíos del corazón son como'l trotiar d'un caballu pel monte. Como nel que fuxera de la quema.

Too yera tan real que sintiera l'aliendu de so ma tres la oreya y fasta-y llegara'l golor del xabón con que-y llavaba la cara toles mañanes enantes de dir pa la escuela.

El duelgu nel pechu yera fonderu como'l silenciü del escaezu...

La mirada perdida del home, al que lu abandonare la inspiración, afuracaba la fueya en blanco que facía tiempu suplicare ser vistía con perguapes formes de grafía.

Seliquino l'Amariiega enredare l'arrecendor de la so tristura pente l'angustia del poeta. Per primera vegada na vida la mazanina sintiera que nun yera refugada. Saber qu'a dalguién-y prestaba tenela al llau afalagábala enforma.

Viénose arriba y escargató per tolos requeuxos de l'alma del artista, qu'entamó a llorar versos asina...

Nada puede ser too.

Too puede ser nada.

De ti depende que yo seya too

y tu nun seyas quien a ver nada.

La suerte... ta echada.

*Enseñástime a ser vida.
Iguástime una flor nel corazón
Colgasti del aire aquellos versos
que nunca nun escaeciére
y me fixeron fuerte,
ante les pallabres necies.*

*La solitú del camín
que siempre fiximos xuntos,
nun me dexa vete,
aunque sé que tas equí.
La quema acabó con too,
Nun ye fácil seguir sin ti.*

Pel filu místicu que se texera ente l'home y la mazana viaxaba una serena sorrisa, tierra como un mimu, suave como la caricia de les cenices pente les qu'echara raíces el pumar de l'Amariega, fía de la pena.

Valga de lleición lo que cuenta esti poema.

*Como les perles d'un collarín
xunies per un mesmu destín,
alrodiu de la peñera
que les dixebra del podrén
y de la fueya,
dancen gayasperes les mazanes
que deprendieren una nueche d'estrelles*

*que ye de xusticia querer a les que son diferentes.
Al altu la lleva
vocienglen allegres cantares
que s'amuesen a la salvia
que riega los pumares.
Ya va camín del llagar la Verdialona,
dándo-y la mano a la Raxao,
De la Riega y la Durona.
Fala gayaspera la Xuanina,
que nun dexa de falar,
afogando'l silenciu,
camín del llagar,
onde'l rosariu sabores
va xuntándose a l'Amariega,
p'ameyorar la collecha.
Dulzaina ye l'allegría,
como amarga la tristura
y ácida la picardía.
Inseparables, ensin dulda,
como la nueche y el día.
Como la vida mesma,
ensin a naide despreciar,
namás asina, namás,
amestando la dulce cola amarga,
se pue llograr
la mejor sidra de la temporada.*

NEL MAR DE LOS TOS GÜEYOS

Pasín ente pasu,
el furacu invisible del tiempu
va metiéndomos más pa dientro.
Pero a la escontra d'atopalo escuru,
cuantu más fonderu,
más clarixa alcuentro.
Quiciabes seya pola llume los tos güeyos,
quiciabes pola sonrisa qu'españen los tos llabios,
quiciabes polo mucho que me quieres,
de xuru, polo mucho que yo te quiero.
Soi como'l ríu, que baxa ensin aparar pel valle,
inseparable de la oriella, na que siempre tas tu.
Acotando pa que nun me salga del cauce,
enllenando la mio existencia,
pesllándo-y la puerta a la solitú.
Como ya dixera'l poeta,
tolos ríos van morrer a la mar.
Asina quiero velo,
que yo seya'l ríu y tu la mio mar.
Agora yá sabes donde voi dir a parar.
Si tovía nun atopasti la cosadiella
que s'escuende nesta fueya,
déxame siguir respirándote

per esti furacu del tiempu,
pa que nel mar de los tos güeyos
muerra'l mio últimu aliendu.

Primer edición: mayu de 2015

Saltadera
Camín Real 89-97, baxu b
E33010 Cualloto-Uviéu

ediconessaltadera@gmail.com

© Ana Martínez Sierra, 2015
© de la edición: Saltadera, 2015

Semeya de cubierta:
Na contracubierta:
Tolos derechos acutaos

Depositu de llei: AS-X-201
ISBN: 978-84-936790-9-5

